

НОТАРИУС 12

Издавач:

НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Главен и одговорен уредник:

Нотар ЛЈУБИЦА МОЛОВСКА

Редакциски одбор:

Нотар МАТИЛДА БАБИЌ

Нотар ВАСИЛ КУЗМАНОВСКИ

Д-р ФИДАНЧО СТОЕВ • судија во пензија

РАНКО МАКСИМОВСКИ • судија во пензија

ТЕОФИЛ ТОМАНОВИЌ • судија во пензија

Адреса:

НОТАРСКА КОМОРА НА
РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА

Скопје, ул. "Даме Груев" бр. 28/5

Тел.: 02 3115 816

Факс: 02 3239 150

Секретар: 075 438 431

e-mail: nkrm@t-home.mk

www.nkrm.org.mk

Жиро сметка: 240010000006382

Даночен број: МК 4030998346127

УНИ БАНКА АД Скопје

Лектура: ДАНИЕЛ МЕДАРОСКИ

Графички дизајн и

подготовка за печат:

СТУДИО КРУГ Скопје

Печати: МАРИНГ Скопје

Тираж: 350 примероци

СОДРЖИНА

Програма на мерки за спречување перење на пари и други приноси од казниво дело	5
АКТУЕЛНИ ПРАШАЊА ВО ВРШЕЊЕТО НАДЗОР НАД РАБОТЕЊЕТО НА НОТАРСКАТА СЛУЖБА	9
ПОСЛЕДИЦИ ОД ПОВРЕДАТА НА ПРАВИЛАТА ЗА СОСТАВУВАЊЕ НА НОТАРСКИОТ АКТ	16
ПРИМЕНА НА ОДРЕДБИТЕ ОД ЧЛЕНОТ 63 НА ЗАКОНОТ ЗА НОТАРИЈАТОТ	23
ПОТРЕБА ОД РАСТОВАРУВАЊЕ НА СУДОВИТЕ ОД НЕСПОРНИ РАБОТИ	30
ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ	41
ОДЛУКИ ОД ДИСЦИПЛИНСКИ СОВЕТ НА НКРМ	49
ИМЕНИК НА НОТАРИТЕ ВО РЕПУБЛИКА МАКЕДОНИЈА	53

Врз основа на член 140 од Законот за нотаријатот и член 40 од Законот за спречување перење на пари и други приноси од казниво дело и финансирање на тероризам („Службен весник на РМ“ бр.4/08) Управниот одбор на Нотарската комора на РМ, на седницата одржана на ден 20.09.2008 година, донесе:

П Р О Г Р А М А

на мерки за спречување перење на пари и други приноси од казниво дело

Со оваа програма се :

- се утврдуваат мерките што треба да ги преземаат нотарите согласно Законот за спречување перење пари;

- се планира и задолжителната обука на нотарите за примена на мерките за спречување перење на пари....

- се утврдува начинот на следење и разгледување известувањата на Комисијата при Комората за вршење надзор над примена на Законот за спречување перење на пари...

1. Мерки за спречување перење на пари

При давање нотарски услуги на физички и правни лица, а особено при составувањето на нотарски исправи за промет на недвижности, нотарите ги преземаат следните мерки:

1. Спроведуваат процедура на анализа на клиентот (странката) кога:

- нотарот составува нотарски акт или друга исправа со која се воспоставува деловен однос меѓу одделни странки;

- се извршуваат едни или неколку поврзани трансакции во износ од 15.000 евра во денарска противвредност или повеќе;

- кога дојде до сознанија или индикации дека има основ за сомнение за перење на пари или финансирање на тероризам, без оглед на износот на средствата;

- кога постои сомнение за вистинитоста или адекватноста на претходно добиените податоци за идентитетот (член 6 и 8 од Законот за спречување перење на пари...)

Процедурата на анализа на клиентот се врши со следните активности:

- се врши идентификација на клиентот и верификување на неговиот идентитет, така што:

- а) за физичко лице со оригинален важечки документ (лична исправа која има карактер на јавна исправа, или заверен препис на таков документ кај нотар, ако клиентот дејствува во име на трето лице кое не е присутно, но во тој случај тој документ мора да содржи фотографија на лицето, и да ги има следните податоци: име и презиме, дата и место на раѓање, место и адреса на живеалиште или пребивалиште, единствен матичен број и број на личната исправа, органот што ја издал и дата на важење на исправата, а доколку некој податок не содржи, ќе се побара друга јавна исправа или заверена изјава на клиентот за тој податок и неговата точност;

- б) за правно лице или крајниот сопственик, идентитетот се утврдува со извод на регистрација од Централен регистар во оригинал или заверен препис кај нотар, кој содржи седиште и број на правното лице;

- в) за странско физичко лице или краен сопственик, идентитетот се утврдува врз основа на податоците од неговата патна исправа во оригинал или заверен препис кај нотар, а за странско правно лице или крајниот сопственик, врз основа на верификувана судска регистрација или од друг надлежен орган која не е постара од 6 месеци;

- г) за ополномоштувачот-идентитетот се утврдува за него како носител на правата

во чие име и сметка дејствува клиентот, така и идентитетот на лицето што ја врши трансакцијата (член 12 од Законот).

д) други случаи предвидени во член 10 од Законот за перење пари (член 9 и 10 од Законот за перење пари

2. Доколку не е извршена идентификација на клиентот, крајниот сопственик или ополномоштувачот во случаите на задолжителна идентификација (член 9 од Законот за спречување перење пари) нотарот е должен да го одбие извршувањето на трансакцијата или правната работа или ако е во тек да ја задржи и веднаш писмено да ја извести Управата за спречување перење на пари и финансирање на тероризам (член 15 од Законот).

3. Доколку нотарот дојде до сознание или индикација дека постои основ за сомневање дека одредена трансакција односно деловен однос е поврзана со перење на пари, односно постои повисок ризик од перење на пари, а не е во состојба да примени засилена анализа на клиентот во смисла на член 14 од Законот, ниту е во можност да го следи текот на трансакцијата, во тој случај веднаш ја известува Управата за собраните податоци, информации и документи во смисол на член 16.

4. Нотарите се должни податоците за идентитетот на клиентот (странка) и за трансакциите обезбедени согласно Законот за спречување перење на пари, да ги чуваат најмалку 10 години.

5. Податоците обезбедени врз основа на Законот за спречување перење на пари, се доверливи и можат да се користат единствено за спречување перење на пари, со тоа што не се смета за оддавање на нотарска тајна, доставувањето на податоците на Управата за спречување перење на пари.

Нотарот не смее да го извести клиентот (странката) или трето лице за доставувањето на податоците на Управата.

6. Нотарите се должни да ги достават до Управата за спречување на перење пари, податоците, информациите и документите за извршените трансакции, во роковите утврдени во член 29 од Законот за спречување перење на пари, и тоа во следните случаи:

а) кога постои сомнение дека клиентот трансакцијата или крајниот сопственик се поврзани со перење пари,

б) во случај на готовинска трансакција во износ од 15.000 евра во денарска противредност и повеќе, и

в) во случај на неколку поврзани трансакции (готовински) во износ од 15.000 евра и повеќе.

Нотарите се должни во рок од 10 работни дена да ги достават до Управата бараните од неа податоци и документи, по електронски пат или преку телефакс, телефон, а кога тоа не е можно и со други пишани средства.

Нотарите ги превземаат работите од точка и според долунаведените конкретни и општи индикатори

2. Општи индикатори за клиентот, неговата документација и намери:

- клиентот нема доволно податоци за активноста која ја извршува или документите кои ги потпишува не ги познава добро (основа за сомневање дека активноста ја врши за друг);
- клиентот добро го познава законодавството за спречување на перење пари;
- клиентот услуги за целите на идентификација употребува лажни или сомнителни документи;
- клиентот пристапува кон договарање на награда за извршување на вообичаени услуги од предвидените законски утврдени тарифи;
- клиентот бара помош, совет кои содржи елементи ка кривично дело;
- клиентот ги застапува ополномоштувачите во активности кои не се вообичаени да се извршуваат преку застапници;
- клиентот одбива заверениот документ да биде доставен до надлежните органи;
- клиентот извршува голема зделка, а потекнува од земјаи кои се познати по производство и растурање на дрога или како „даночен рај“;
- клиентот одбива да го открие вистинскиот идентитет на крајниот корисник;

- клиентот соработува истовремено со повеќе нотари сакајќи притоа да расцепка поголема зделка;
- кога клиентот основа, работи и управува со правни лица како и располага со имотот на правни лица а при тоа клиентот не ја приложува бараната документација;
- цената наведена во нотарскиот акт за недвижниот или движниот имот или удел од трговски друштва е необично висока или ниска во однос на пазарните цени;
- клиентот е политички експонирани личности или е носител на јавна функција, за вредност од поголем обем;
- клиентот е со препорака од лице со сомнителен стил на живот;

Вкупна продажба на недвижност:

- кога клиентот продава недвижност со економска загуба;
- клиентот купува или закупува повеќе недвижности без видлива економска причина;
- Поврзани зделки, каде што клиентот е заведен како продавач на едната, а купувач на втората зделка која се однесува на ист движен или недвижен имот;
- Придобивка на недвижен имот, движен имот или удел од трговски друштва кога зделките се обезбедени со гаранции од OFF SHORE земји или трговски друштва кои потекнуваат од таму;
- Кога вршењето на зделките се склучува во присуство на трети лица, кое може да створи сомнеж за вршење на притисок или заплашување;
- Обиди за воспоставување на блиски контакти со вработените во нотарската канцеларија;
- Приложува документи со противречна содржина;
- Обид за плаќање на нотарска награда и такса со фалсификувани банкноти;
- клиентот дава премногу описни податоци за соработката со познати компании со цел добивање доем за негово портфолие;
- клиентот извршува големи зделки во име на номинирано лице (освен сопруга и прв наследен ред);

- клиентот купува повеќе имоти во краток временски период и нема недоумици во врска со локацијата, условите и антиципираните трошоци за поправка и др. на секој од имотите;
- клиентот е незаинтересиран за условите и трошоците поврзани за заемот.

Перење пари со вклучување на вработените кај нотарите

- Необјасливи промени во однесувањето на вработените (на пр. расипнички начин на живеење, неискористување на годишен одмор, поврзување на личните со деловните односи помеѓу вработените и клиентите, одбивање да биде унапреден);
- Избегнуваат да даваат информации за клиентите или трансакциите кај кои постојат причини за сомневање за перење пари, иако на вработениот во субјектот му се познати фактите кои укажуваат на сомнителна трансакција;
- Намерно кршење на интерните упатства, постапки и прописи за спречување на перењето пари од страна на вработените во давателот на услуги за брз трансфер на пари.

Држави познати за производство и растурање на дрога и држави познати како даночен рај и офф shore земјите, субјектите сами ги определуваат и ги заведуваат во нивните програми за спречување на перење пари. Додека државите кои не ги исполнуваат минимум мерките за спречување на перење апри се определуваат од извештаите на Манивал и ФАТФ.

3. Организирање задолжителна обука на нотарите за примена на мерките за спречување перење на пари

Управниот одбор организира најмалку еднаш годишно задолжителна обука на нотарите во врска со примената на мерките за спречување перење на пари во Законот и оваа Програма која е долгорочна и секоја година се ажурира.

Управниот одбор организира - по потреба и ад хок обука, по иницијатива на Комисијата за вршење надзор над примената на одредбите од Законот..., на претседателот на Комората, на иницијатива на нотари како и Министер за правда и Управата за спречување перење на пари.

Управниот одбор ги користи редовните семинари на нотарите за нивно стручно усовршување, за разгледување на тековни прашања и проблеми во врска со примената на мерките од оваа Програма.

Задолжителната едукација на нотарите во врска со примената на мерките за спречување на перење на пари, Управниот одбор ангажира стручни лица од Управата за спречување на перење пари и други надворешни експерти.

4. Следење и разгледување на известувањата на Комисијата при Комората за вршење надзор над примената на Законот за спречување перење на пари

Управниот одбор ја следи оваа проблематика и го разгледува годишното известување на Комисијата за вршење надзор над примената на одредбите од Законот, што таа го подготвува врз основа на годишните извештаи на нотарите.

Управниот одбор ги разгледува тековните известувања на **споменатата Комисија**, подготвени по сопствена иницијатива,

по претставки на нотари или странки, **и тоа само во случаи** кога ќе утврди дека постои основано сомнение дека е сторено казниво дело или прекршок на перење на пари од страна на нотар или негов соработник.

Управниот одбор донесува заклучоци за мерките што треба да се преземат во врска со известувањата на Комисијата при анализата за вршење надзор над примена на Законот за спречување перење на пари.

Управниот Одбор ќе преземе мерки за обезбедување на централизација на податоците за идентитетот на клиентите, носител на правата и други согласно законот како и податоци за сомнителните трансакции преку единствената нотарска компјутерска база на податоци.

Претседателот на Комисијата за надзор за примената на споменатиот закон е одговорно лице за спроведување на оваа програма.

Оваа програма да се достави на увид на Управата за спречување перење на пари.

Одговорно лице во Комисијата за вршење надзор над примената на Законот за СПП и ФТ е Петар Митков- нотар со службено седиште на подрачјето на Основните судови во град Скопје.

НОТАРСКА КОМОРА НА РМ
Претседател на управен одбор

ЗЛАТКО НИКОЛОВСКИ С.Р.

АКТУЕЛНИ ПРАШАЊА ВО ВРШЕЊЕТО НАДЗОР НАД РАБОТЕЊЕТО НА НОТАРСКАТА СЛУЖБА

1. Вовед

Автентично и кратко име на Нотаријатот како самостојна и независна јавна служба во државата е нотарска служба. Таа ги опфаќа, односно неа ја сочинуваат сите нотари поединечно (вкупно 173, а досега се именувани 145 нотари) и сите заедно се организирани во единствената Нотарска комора на Република Македонија.

Нотарската служба има делокруг на работа со посебни карактеристики:

1) Нотарската служба врши работи кои се ден вид јавни овластувања доверени од државата со закон;

2) Нотарската служба ги врши нотарските работи само по барање и диспозиција на граѓаните, државните органи, правните лица и други заинтересирани институции (а не и по службена должност);

3) Нотарските работи опфаќаат, односно се однесуваат само на неспорни правни односи во областа на имотните, семејните, наследните и личните права и интереси;

4) Носители и вршители на нотарската служба се нотарите кои оваа служба ја вршат како основно занимање, со одредено службено седиште и подрачје, а нотарските работи ги вршат врз основа на Уставот и законите, ратификуваните меѓународни договори, други прописи и општи акти, почитувајќи ги притоа принципите и правата на слободно, независно, самостојно, стручно и непристрасно остварување и вршење на нотарските овластувања и должности;

5) Основни акти кои ги составуваат или издаваат нотарите се нотарските исправи во форма на нотарски акт, потоа записниците за правни работи, потврдите за факти, заверката на исправи и друго, кои

под одредени законски предвидени услови за нивно составување и издавање имаат својство на јавни исправи, а под одредени услови и извршни исправи;

6) Нотарските јавни овластувања и начинот на вршење на нотарските работи се насочени кон тоа да продуцираат, да обезбедуваат веродостојност, доверливост и ефикасност во издавањето нотарски исправи, а со тоа и олеснето одвивање на правниот живот во државата;

7) Накусо, Законот за нотаријатот бара нотарските работи да се вршат со строга примена на следните начела:

- самиот нотар гарантира за законитото вршење на работите, односно законитост на преземените нотарски службени дејствија;

- нотарот е материјално одговорен за причинетата штета на одделна странка, вршејќи нотарски работи за неа;

- нотарските работи, односно нотарските службени дејствија се однесуваат на неспорни правни односи меѓу физичките или правните лица и други странки;

- нотарот ја почитува диспозицијата и волјата на странките при постапување по нивните барања и составувањето на нотарските исправи и не смеат да одбијат преземање службено дејствие без оправдани причини, како што е должен да одбие службено дејствие кое е спротивно на Уставот, Законот и Кодексот на професионалната етика и моралот;

- работењето на нотарот и вршењето на нотарските работи подлежат на надзор од аспект на законитоста што може да биде основа за дисциплинска и друга одговорност;

- нотарот има право на надоместок за извршената нотарска работа и за преземеното дејствие.

Во непосреден контекст на гореизложениот (кое е веќе познато, но никогаш не смее да се занемари), би требало да се бара, наоѓа, усовршува и развива смислата и целта на надзорот над работењето на нотарската служба во РМ.

Соодветно на карактерот и овластувањата на нотарската служба, и како јавна и како самостојна и независна служба, е востановен и соодветен систем на надзор во кој е предвиден т.н. „надворешен“ надзор, кој го врши министерот за правда и „внатрешен“, кој го врши Нотарската комора на РМ. Притоа, Законот за нотаријатот (членовите 110-114) прави јасна концепциска разлика за карактерот и целта на надзорот над работењето на нотарската служба кога тоа го врши министерот за правда и целта на надзорот кога тоа го врши Нотарската комора.

2. Надзор на работата на нотарската служба од министерот за правда (овластувања и должности)

1) Карактер на надзорот што го врши министерот за правда

Надзорот што го врши министерот е двостран:

1. Надзор над работата на Комората во кој неговите овластувања се поцелосни – ја цени законитоста и ефикасноста во работењето на органите на Комората (Управниот одбор и претседателот на Комората) со следните можни последици врз основа на утврдениот наод и мислењето:

- да укаже за констатираните евентуални недостатоци заради нивно отстранување;

- да ги извести надлежните органи (Собранието на Комората) за евентуално водење кривична или дисциплинска постапка, ако констатира кршење, односно повреда на законот, вршејќи ја функцијата член на Управниот одбор, односно претседател на Комората, а во смисла на членот 102 став 3 од Законот за нотаријатот и членовите 29 и 31 од Статутот на Нотарската комора, во кои се предвидени основите и причините за разрешување на членовите на Управниот одбор и претседате-

лот на Комората;

- да го распушти Управниот одбор и да го замени претседателот на Комората, ако утврди повреда на законот или повреда на ефикасноста на работењето (член 111 ставови 4, 5 и 6 од ЗН);

2. Надзор над работењето на нотарот, во кој ја цени законитоста на службените дејствија што ги презема нотарот, односно дали нотарот постапува законито, стручно и совесно, применувајќи ги законот и правилата на нотарската служба, со следните можни последици:

- за констатираните евентуални недостатоци во работењето на нотарот, му се укажува заради нивно отстранување, за што на нотарот и на Нотарска комора им доставува примерок од записникот за наодите од извршениот надзор;

- да поднесе предлог за поведување дисциплинска постапка до Дисциплинскиот совет, ако оцени дека со одредено постапување, однесување или преземено службено дејствие од нотарот се повредени законот или правилата на нотарската служба, со што нотарот сторил одреден вид дисциплинска повреда предвидена со Законот за нотаријатот (во членовите 124, 125, 126 и 127);

- паралелно со поднесување предлог за дисциплинска постапка, да поднесе посебен предлог за привремено оддалечување од службата, по кој одлучува Дисциплинскиот совет со решение со кое на нотарот привремено му се забранува вршење на службата (членовите 112, 118, 122 од ЗК).

2) Начин на вршење надзор од министерот за правда

Со Законот за нотаријатот е востановен суштински нов начин на вршење надзор од страна на министерот, за разлика од начинот предвиден со претходниот закон за вршење нотарски работи, и тоа:

1. Се направи разлика меѓу надзорот на работата на Комората и надзорот над работата на нотарот, определувајќи ја содржината на надзорот - законитоста и ефикасноста на работата на органите на Комората, односно законитоста на работењето на

нотарот (а претходниот закон го употребуваше општиот поим „неправилности“ или постоење евентуални „потешки неправилности“ кај органите на Комората, односно за „повреда на службената должност“, или „неуредно“, односно „непримерно однесување“ на нотарот, со тоа што ги дефинираше дисциплинските повреди на лесни, средно тешки и тешки повреди со соодветни казни за нив);

2. Се подига нивото на надзорот со тоа што ако надзорот не го врши самиот министер, тој формира комисија составена од претставници на Министерството за правда и судија од надлежниот суд на подрачјето на кое се наоѓа седиштето на Комората, односно седиштето на нотарот, за разлика од претходниот закон, кога министерот овластува лице, едно или повеќе, од Министерството, за вршење надзорни дејства или овластува претседател или судии од надлежниот суд на подрачјето на кое се наоѓа седиштето на нотарот, односно нотарската канцеларија;

3. Од претходниот закон се задржа принципот на задолжително присуство на претседателот на Комората или лице овластено од него, при вршењето надзор од страна на министерот и во двата случаи – и над работењето на Комората или на нотарот, како и принципот за претходно известување на нотарот за денот на вршењето на надзорот, со можност да се врши надзор и по конкретен предмет без претходно известување на нотарот;

4. Важна новина во ЗН е обврската на министерот, односно формираната комисија од него, во рок од 8 дена од денот на завршениот надзор задолжително да се достави еден примерок од записникот на нотарот и на Комората;

5. Се укина можноста лицата овластени за вршење надзор да му изречат на нотарот казна укор за лесни повреди на службената должност и за непримерно однесување како еден вид алтернатива на правото на надзорниот орган да поведе дисциплинска постапка, со тоа што со ЗН за овој вид, како и за другите дисциплински повреди, се изрекуваат дисциплински мерки, а не казни

(освен парнична казна) и тоа може да го стори само Дисциплинскиот совет по предлог на министерот како овластен предлагач и други овластени предлагачи;

6. Претседателот на Комората, односно нотарот, е должен да овозможи пристап до просториите и преглед на исправите и книгите, без да се повреди тајноста на списите.

Гореизложениот нов концепт на вршење надзор над работата на Комората и работата на нотарите од страна на министерот за правда упатува на следните можни констатации:

а) од една страна, се зајакнуваат овластувањата на министерот при вршењето надзор над работата на Комората и работењето на нотарите што се изразува во следната нсгова позиција:

- веќе не е должен претходно да ги опомене органите на Комората за утврдени потешки неправилности, па ако тие не ги исполниле своите законски обврски, да го распушти Управниот одбор и да го смени претседателот на Комората, туку „ако при надзорот утврди повреда на закон или повреда на ефикасност во работењето, може да ги преземе споменатите мерки;

- од вкупно 5 члена на Дисциплинскиот совет, три члена и нивни заменици ги предлага министерот;

- поврзано со надзорот на министерот, подецидно се определени и дефинирани дисциплинските повреди, што му дава можност, но и обврска на министерот задолжително да поведува дисциплинска постапка за одреден нотар, ако при надзорот се констатирани соодветни дисциплински повреди;

- министерот е еден од овластените подносител на предлози за поведување дисциплинска постапка против одреден нотар, при што објективно тој е најактивен, зашто комисиите за вршење надзор формирани од него и од претставници на Министерството, му обезбедуваат факти и докази за тоа;

б) Од друга страна, надзорот што го врши министерот законски **подецидно се канализира и објективизира**, што се изразува преку следното:

- се нагласува легалитетот, односно законитоста во работењето на Комората и нотарите како основна суштина и содржина (или поточно предмет) на надзорот од министерот, при што се прави јасна разлика дека надзорот над работата на органите на Комората ја опфаќа законитоста и ефикасноста во работата, а кај нотарот законитоста на неговото работење, со што се префрла непосредната одговорност на Комората за успешно функционирање на нотарската служба;

- формирањето комисији за надзор составени од претставници на Министерството и судии, треба да значи подигање на нивото, објективноста и компетентноста на надзорните дејствија, кои се претпоставува и очекува дека се подготвени да ги разликуваат, но и поврзуваат содржините и елементите на поимите незаконито, нестручно, несовесно и неуредно постапување и одлучување на нотарот;

- законската норма дека по извршениот надзор и констатирањето на однесувањето за евентуалните недостатоци во работењето се укажува на потребата од нивно отстранување, би требало да се сфати како основен појдовен пристап при надзорот, односно преку него, пред сè превентивно, а не репресивно, да се дејствува за остварување на основните функции на нотарската служба, да се обезбеди законито, стручно, совесно, непристрасно, независно, самостојно и слободно вршење на нотарските должности, да се заштити угледот и довербата кон нотарската служба, да се задоволуваат потребите на странките, особено преку веродостојни доверливи и брзо издадени нотарски исправи, да се почитуваат правата на трети лица, да се придонесува за правна сигурност и законито одвивање на правниот живот;

- се зајакнува довербата и односот кон нотарот во време и по извршениот надзор, со тоа што задолжително му се доставува еден примерок од записникот за извршениот надзор, а во текот на надзорот мора да биде присутен претседателот или овластено лице од него и во принцип за надзорот претходно се известува нотарот, а во случај

на поведување дисциплинска постапка, има право да достави одговор и докази за фактите и доказите наведени во предметот, како и право непосредно да се произнесе пред Дисциплинскиот совет, потоа право на жалба до Управниот одбор и на крајот право на управен спор.

3. Надзор над работата на нотарите од страна на Нотарската комора (овластувања и должности)

Законскиот концепт на овој вид т.н. „внатрешен“ надзор во основа останува како и според претходниот закон, со тоа што се зајакнува одговорноста на Нотарската комора што се изразува преку следното:

- наместо редовен надзор на секои две години, според ЗН, надзорот се врши врз основа на годишен план што го донесува Управниот одбор на Комората, со овластување на Комората да врши надзор и по конкретен предмет, без претходно овластување на нотарот (што порано беше овластување само на министерот) и што се овластува Комората, преку претседателот, да преземе мерки утврдени со законот и актите на Комората, ако се утврдат неправилности во работата на нотарот, а тоа значи претседателот да поднесе предлог за поведување дисциплинска постапка против нотарот;

- ЗН од поранешниот закон го прифати овластувањето на лицата овластени од Комората да вршат надзор, да даваат упатства и да ставаат забелешки на работењето на нотарот на кој вршат надзор, како и должноста на нотарот да постапи по упатствата и забелешките и ако тоа не го стори, да биде привремено оддалечен од службата, сè додека не постапи по задолжението, што во практиката остана како неприменлива норма, иако за развој на внатрешните (автономни) односи на одговорност меѓу нотарот и Комората тоа е мошне важно прашање;

- надзорот што го врши Комората го опфаќа целокупното работење на нотарот, значи се врши преглед на нотарската канцеларија, со увид во уписниците и книгите,

во нотарските исправи што ги составил и активностите што ги презел тој. Целта и смислата на овој увид е да се оцени дали севкупните нотарски активности се во согласност со законот и правилата на нотарската служба. Особено важно е притоа дека за увидот се составува записник во кој се внесува што е прегледано, што е констатирано и кои и какви упатства се даваат, кои и какви забелешки се ставаат за работењето на нотарот, што го потпишуваат овластеното лице што врши надзор и нотарот, со тоа што по еден примерок од записникот им се дава на нотарот, на архивата на Комората и на Министерството за правда. Целта и смислата на составувањето на записникот по спроведениот надзор е:

а) нотарот да постапи по евентуалните упатства и забелешки, но и можност да изрази несогласување и свое мислење за одредени констатации и забелешки, особено ако се работи за поинакво разбирање, толкување и примена на одредени законски одредби (правото) и тоа да го достави до Управниот одбор на Комората, кој би требало да ги определува лицата за вршење надзор од страна на Комората. Ако управниот одбор оцени дека е во прашање неединствена примена на законот, треба да го ангажира Стручниот совет да го провери прашањето и да предложи мислење.

б) комората, преку претседателот на Комората и Министерството преку министерот, ако оценат дека врз основа на констатациите, упатствата и забелешките во записникот, со одредени активности на нотарот, е повреден законот или е постапено спротивно на правилата на Нотарската комора, да поднесат предлог за поведување дисциплинска постапка до Дисциплинскиот совет, повикувајќи се на фактите и доказите наведени во записникот, како и фактите и доказите дополнително добиени, а кои се битни за оцена дали постои основано сомнение дека е сторена одредена, точно определена дисциплинска повреда со законот.

Записник со таква содржина, намена, цел и постапка треба да се составува и проследува и кога се работи за надзор по

конкретен предмет што го врши Комората кај одреден нотар по повод претставката на странка или на друг нотар.

4. Актуелни прашања во врска со вршењето надзор над работата на нотарската служба

Во текот на 2007 и 2008 година, по донесувањето на Законот за нотаријатот, интензивирано е вршењето надзор над работењето на нотарите од страна на Министерството за правда, така што за овој период извршен е надзор на 54 нотарски канцеларии. Врз основа на записниците за наодите од извршениот надзор, поднесени се 34 предлози за поведување дисциплинска постапка против 29 нотари. Најчести дисциплински повреди се однесуваат на составувањето на нотарските акти (член 55), потврдувањето на приватна исправа (solemnизација) - член 45, заверката на потписи (легализација) - член 63, неуредното водење книга - член 125 став 1 точка 3, непридржувањето до законските одредби во однос на формата на нотарската исправа - член 125 став 1 точка 4 и други од ЗН.

При крајот на 2007 година извршен е надзор над работата на Нотарската комора од претставници од Министерството за правда, при што е констатирано дека „Нотарската комора на РМ, односно Дисциплинскиот совет како дисциплински орган на Нотарската комора, во периодот од 15.08.1998 година, па сè до 03.02.2007 година, не спровел дисциплинска постапка и не одлучил по ниту една пријава поднесена против нотарите..., што било причина претставките на граѓаните да застарат, а гонењето на нотарите да биде запрено.... На Нотарската комора на РМ ѝ се укажува на недостатоците констатирани при надзорот да ги отстрани во целост, а за лицата одговорни за констатираната состојба да преземе соодветни мерки, со што би се спречило застарувањето на претставките од граѓаните пред Дисциплинскиот орган на Комората и би се овозможило ефективно остварување на правата на граѓаните како странки во постапките пред нотар“.

За разлика од Министерството за правда, Комората во овој период по донесувањето на Законот за нотаријатот (мај 2007 г.), главно беше ангажирана на измени и дополнувања на Статутот и другите акти на Комората, на организирање интензивни семинари за едукација на нотарите во врска со новите овластувања на нотарската служба - за заложното право, за водење на оставинска постапка и сл., како и во подготовки и одржување на редовното изборно собрание на Нотарската комора и одбележување на 10-годишнината од работата и функционирањето на нотаријатот во РМ.

5. Предлози за можни заклучоци

1. Надзорот над работата и функционирањето на нотарската служба (Нотарската комора и нотарите) имаат за цел да обезбедат нотарските работи од страна на нотарите да се вршат слободно, независно, самостојно, стручно и непристрасно, врз основа на Уставот, законите и ратификуваните меѓународни договори и другите прописи и општи акти, а тоа значи нотаријатот, како самостојна и независна јавна служба, да работи и функционира како високопрофесионална служба која придонесува за побрзо и законито одвивање на правниот живот и промет во државата. Надзорот има двојна функција: 1) превентивна - да обезбеди законито, стручно и совесно вршење на нотарската служба како целина и поединечно од секој нотар; и 2) репресивна - да ја применува и развива одговорноста на нотарите за законито, совесно, чесно и непристрасно вршење на нотарските службени овластувања и дејствија, како и одговорноста на органите на Нотарската комора за законито и ефикасно вршење на своите законски и статутарни овластувања и должности во нотаријатот како современа јавна служба, воспоставена заради задоволување на потребите и правните интереси на граѓаните и другите правни субјекти.

2. Управниот одбор на Нотарската комора, како овластен и одговорен орган за

вршење и унапредување на надзорот над работата на нотарите (поврзани со неговата функција да се грижи и да го организира стручното оспособување на нотарите, како и функцијата на второстепен орган во дисциплинската постапка), треба да обрне посебно внимание на примената, унапредувањето и усовршувањето на надзорото над работата на нотарите од страна на Комората.

А) За таа цел, управниот одбор потребно е веднаш да пристапи кон подготвување и донесување годишен план (за 2009 година) за вршење надзор над работата на нотарите, во кој ќе се планира за одреден период да бидат опфатени сите нотари.

Б) Управниот одбор да утврди критериум и да определува, како прилог кон планот, нотари кои ќе ги овласти да вршат надзор.

В) Управниот одбор да донесе соодветен правилник или друг акт за правила на вршење на надзорот, за видот и карактерот на упатствата и забелешките кои можат да ги даваат овластените лица и содржината и намената на записникот кој го составуваат.

3. Корисно би било ако и министерот за правда подготви и донесе соодветен акт за правилата на вршење надзор од страна на комисиите кои ги формира министерот, за надзор над работата на органите на Комората и работењето на нотарите, во кој ќе се нормираат елементите на наодите и мислењата на комисиите, односно содржината на записниците и можното спроведување на констатациите во нив, како и содржината, односно елементите што треба да ги содржи предлогот за поведување дисциплинска постапка пред Дисциплинскиот совет.

4. Во горенаведените акти под точките 2 и 3, треба да се утврдат ориентирачки критериуми и оценки за тоа како ќе се ефектуираат констатациите и наодите од надзорот:

1) во кои случаи ќе се бара отстранување на недостатоците и пропустите; или

2) во кои случаи ќе се иницира поведување дисциплинска постапка, имајќи ги предвид:

- тежината на повредата на службената должност;
- последиците од таа повреда на правата на странките или на трети лица (апсолутна или релативна ништовност на нотарскиот акт);
- степенот на одговорност на нотарот (умисла или негрижа);
- околностите под кои е сторена повредата; и
- други околности.

5. Заради обезбедување на превентивната функција на надзорот, корисно би било ако се изврши анализа на одреден број за-

писници составени од комисии на министерот за правда и од овластени лица од Комората, за да се види кои се најчестите пропусти и недостатоци во работата на нотарите, како и анализа за поднесени предлози за поведување дисциплинска постапка за одреден период и како тие завршиле пред Дисциплинскиот совет и со какви дисциплински мерки.

Фиданчо Стоев
судија во пензија

Скопје, септември 2008

ПОСЛЕДИЦИ ОД ПОВРЕДАТА НА ПРАВИЛАТА ЗА СОСТАВУВАЊЕ НА НОТАРСКИОТ АКТ

Едно од основните начела со кои се раководе Нотаријатот во Република Македонија, според Законот за нотаријатот, е обврската на нотарот нотарските работи да ги врши стручно и непристрасно врз основа на Уставот, законот, ратификувани меѓународни договори и други прописи и општи акти засновани врз закон, а со примена на начелата за гарантирање на законито вршење на работите. Нотарските исправи, нивните преписи и изводи, издадени согласно со Законот за нотаријатот, се јавни исправи ако при нивното составување и издавање се исполнети потребните услови предвидени со наведениот закон. Во исто време, согласно со членот 12 став 1 точка 3 од Законот за извршување, извршни исправи се и извршните нотарски исправи сочинети согласно членот 43 од Законот за нотаријатот.

Со делот V точка 1 од Законот за нотаријатот, насловен како „Правни работи за кои нотарскиот акт е задолжителен“ (членовите од 42 до 57) се регулирани следниве прашања: правни работи за кои нотарскиот акт е задолжителен, извршност на нотарскиот акт, постапка за составување на нотарскиот акт, потврдување приватни исправи (солемнизација), утврдување идентитет и субјективитет, сведоци при составување нотарски акт, кој не може да биде сведок при составување нотарски акт, присутност на сведоците на актот, писмени глуви, неми и глувонеми учесници, преведувачи и содржина на нотарскиот акт.

Конечно, со членот 56 од Законот за нотаријатот, насловен како „Последици од повредата на правилата за составување на нотарскиот акт“, е регулирано прашањето на ништовноста на нотарскиот акт (апсолутна и релативна), на начин сличен со членот 54 од дерогираниот Закон за вршење на нотарските работи.

Поаѓајќи од структурата на Законот за нотаријатот, треба да се заклучи дека одредбата од членот 56 се однесува на нотарските акти опфатени со членовите 42 и 45 (солемнизација) од наведениот закон.

Пред да се пристапи кон анализа на наведената законска одредба, заради континуитетот во излагањето, потребно е да се појасни поимот „ништовност на нотарскиот акт“.

Начелно, во случајов кој го разгледуваме, ништовност на нотарскиот акт може да се дефинира како санкција која се применува против противправен нотарски акт која доведува (може да доведе) до негово поништување. Санкцијата ништовност на нотарскиот акт може да се дефинира и како средство со помош на кое се спречува правното дејство на оној нотарски акт кој е составен спротивно на Законот за нотаријатот и на Правилникот за формата, начинот на пишување и одбележување на нотарските исправи. Споредбено, ништовно правно дело е такво правно дело со кое се повредуваат прописите од императивната природа или добрите обичаи во одредена општествена средина, така што не произведува никакво правно дејство, исто како да не било преземено. И, уште поконкретно, според членот 95 став 1 од Законот за облигациските односи, договорот кој не е во согласност со Уставот, законите и добрите обичаи е ништовен, ако целта на повреденото правило не упатува на некоја друга санкција или ако со законот во определениот случај не е предвидено нешто друго.

Апсолутно ништовен нотарски акт не произведува никакво правно дејство и на овој вид ништовност може да се повика секое заинтересирано лице, а во текот на судската постапка може од страна на судот да се испитува и по службена должност и

тогаш кога странките тоа го прикриваат. Ништовниот нотарски акт не предизвикува правно дејство од самиот почеток и во иднина, без оглед на текот на времето. Наведеното е основен принцип во правната теорија за ништовност воопшто, кој своето потекло го има во римската максима *quod nullum est nullum producit effectum*. Гледано од аспект на правните последици, таков нотарски акт се зема како да не е ниту составен. Тужбата за утврдување ништовност на нотарски акт не подлежи на застапеност ниту, пак, со текот на кое било време истиот може да се зајакне, бидејќи во спротивно, доколку поради текот на времето ништовниот нотарски акт би бил заштитен и би претставувал правно валиден акт, тоа сепак е невозможно, зашто како ништовен тоа не може да биде. Судската одлука има само декларативен карактер, бидејќи утврдува само една постојна состојба и има правно дејство *ex tunc*.

За разлика од апсолутно ништовен нотарски акт кој не произведува никакво правно дејство, релативно ништовен нотарски акт е акт кој произведува правно дејство, меѓутоа кој може да биде поништен поради недостатоците со кои, пред сè, се повредуваат поединечни интереси на странките. Поради наведеното, на релативна ништовност на нотарскиот акт може да се повикуваат само заинтересираните лица кои имаат правен интерес, а не и судовите по службена должност. Правниот интерес е таков интерес кој го зема предвид правото. Правниот интерес е претпоставка за тужба, а посебно треба да се докажува кога се работи за тужба за утврдување. Интересот мора да биде сопствен правен интерес на тужителот кој треба да постои конкретно и не може да биде посреден. Со судската одлука, во овој случај, не се утврдува ништовност на нотарскиот акт, туку истиот се поништува, што значи дека истата има конститутивен карактер. Во случај на поништување на нотарскиот акт, правосилна судска пресуда има дејство *ex tunc*, како и во случај на утврдување на неговата ништовност.

Се поставува прашањето во кој рок може да се бара поништување нотарски

акт поради неговата релативна ништовност, бидејќи на тој рок неупатува членот 56 од Законот за нотаријатот, за разлика, на пример, од членот 109 став 1 од Законот за облигациските односи, според кој правото да се бара поништување на рушлив договор престанува со истекот на рокот од една година од дознавањето за причините за рушливоста, односно од престанувањето на принудата, а според став 2 ова право во секој случај престанува со истекот на рокот од три години од денот на склучувањето на договорот.

Ваквата законска празнина ќе мора да ја надополнува судската практика, бидејќи во случајов не станува збор за нотарскиот акт со кој се повредува јавен интерес, туку се повредува исклучиво личен интерес. Поради наведените причини, може да се заклучи дека правниот поредок нема интерес прашањето на релативната ништовност на нотарскиот акт да се поистоветува со прашањето на нивната апсолутна ништовност, туку дека заради правната сигурност треба да биде извесно до кој рок личниот интерес може да биде гарантиран. Во врска со прашањето, постои мислење дека овој рок треба да се доведе во врска со роковите од материјалното право на кое се однесува правното дело опфатено со нотарскиот акт (на пр., Законот за облигациските односи и др.). Во секој случај, барем засега, како што е тоа веќе кажано, одговорот на прашањето ќе го даде судската практика.

Исто така, треба да се има предвид дека до утврдување на ништовност и поништување на нотарскиот акт може да се дојде, и доаѓа, во случај кога со тужба пред надлежен суд се бара утврдување ништовност или поништување на некој договор (облигациско-правен и сл.). Во таков случај, тужбеното барање се однесува и на нотарскиот акт, меѓутоа исклучиво како последица на ништовноста на правното дело, а не и поради пропустите при составување на нотарскиот акт во смисла на членот 56 од Законот за нотаријатот. Во досегашната судска практика може да се забележи дека во ваков вид судски спорови се случува на страна на тужениот тужителот да го

номинира и нотарот кој го составил нотарскиот акт. Во врска со ваквата состојба треба да се има предвид дека нотарот, како носител на јавна служба во која се враќа работи од видот на јавни овластувања, врз основа на закон, не се наоѓа во никаков материјално-правен однос со странката која со тужбата ја поведува постапката во погоренаведената смисла. Оттаму, на страна на нотарот не постои пасивна легитимација на што веднаш треба да се приговори во текот на судската постапка. Тоа е исто како да се тужи судот поради тоа што потврдил некој договор. Доколку во ваков спор и дојде до поништување на правното дело или утврдување на неговата ништовност, тоа нема да биде последица која лежи на страната на нотарот, бидејќи во ваков случај тужбата не се темели врз членот 56 од Законот за нотаријатот. Такви случаи, како што е тоа веќе кажано, во нашата судска практика се присутни и тоа им е познато на нотарите. На ова прашање посебно се укажува бидејќи во ваков случај нотарот не може да трпи какви било негативни последици, без оглед на фактот што со правосилна судска пресуда, на пример, покрај поништување на правното дело, е поништен и нотарскиот акт. Меѓутоа, сосема се поинакви правните последици за нотарот кога тужбата се темели врз членот 56 од Законот за нотаријатот, бидејќи во таков случај со тужбата се оспорува законитоста на нотарскиот акт, а не и на правното дело содржано во истиот. Во ваков случај последиците за нотарот се поинакви и тие се санкционирани со Законот за нотаријатот. Меѓутоа, можно е тужбата да биде поставена и по двете основи, односно како во поглед на правното дело, така и врз членот 56 од Законот за нотаријатот.

Апсолутна ништовност на нотарскиот акт

Според членот 56 став 1 од Законот за нотаријатот, нотарскиот акт е апсолутно ништовен ако:

- а) е изготвен од нотар кој не е запишан во Именикот на нотарите;
- б) актот е изготвен од нотар на кој му

престанала службата, односно е разрешен;

- в) е изготвен надвор од службеното подрачје на нотарот;

- г) не се почитувани одредбите за употреба на службениот јазик;

- д) не се почитувани одредбите за неписмени, глуви и неми учесници;

- ѓ) не се почитувани одредбите од членот 55 став 1 точки б, в, г и з на овој закон; и

- е) исправите за правните работи врз основа на кои се врши преносот на правото на сопственост, размена, физичка делба на недвижност или на засновање залог не ги составил нотарот на чие подрачје се наоѓа предметот.

Подеталната анализа на наведените одредби укажува на следново:

Точка а) – постапката за именување нотар е определена со членовите 10 и 11 од Законот за нотаријатот. По именувањето нотар од страна на министерот за правда, по давање свечена изјава, предавање на повелбата за поставување и објавување на датумот кога нотарот ќе започне со работа во „Сл. весник РМ“, според членот 11 став 7 од Законот за нотаријатот, нотарот се запишува во Именикот на нотарите што го води Нотарската комора на Република Македонија. Според тоа, нотарскиот акт составен од лице кое дури и да ги поминало наведените фази за именување за нотар, а не е упишано во Именикот на нотарите, е апсолутно ништовен, зашто наведениот упис е *conditio sine qua non*, односно е клуч за вршење на јавната служба.

Точка б) – причините и условите за престанување на службата на нотарот се определени со членовите 1 и 15 од Законот за нотаријатот, а за разрешување, со членот 16 од истиот закон. Според членот 14 став 2, односно членот 15 став 1 од Законот за нотаријатот, престанокот на службата го утврдува министерот со решение, а според членот 16 став 2 од истиот закон, решението за разрешување го донесува министерот и тоа е коенечно. Преземање на нотарските дејствија по конечниот ден на престанување на службата на нотарот, односно денот на неговото разрешување, за последица има апсолутна ништовност на

нотарските акти составени согласно членовите 42 и 45 од Законот за нотаријатот.

Точка в) – со членот 6 став 1 од Законот за нотаријатот е определено дека нотарот има свое службено седиште и подрачје каде ја врши својата служба, со членот 22 став 1 дека службеното подрачје на нотарот е подрачјето на основниот суд за кој е именуван тој, а според ставот 3 составувањето и заверката на исправите и другите активности нотарот може да ги врши само на своето службено подрачје (месната надлежност на основните судови е определена со членот 28 од Законот за судовите). Тоа значи дека нотарот мора секогаш да води сметка за границите на својата територијална надлежност (според судската терминологија – месна), бидејќи преземање на нотарските дејствија вон службеното подрачје доведува до апсолутна ништовност на нотарскиот акт.

Точка г) – со членот 38 став 2 од Законот за нотаријатот е определено дека сите нотарски акти треба да бидат изготвени на македонски јазик и неговото кирилско писмо. Меѓутоа, во врска со наведената законска одредба треба да се има предвид и Законот за употреба на јазик што го зборуваат најмалку 20 % од граѓаните во Република Македонија и во единиците на локалната самоуправа („Сл. весник РМ“ бр. 101/08).

Точка д) – според членот 53 од Законот за нотаријатот, ако глувиот учесник не знае да чита или ако немиот и глвонемиот учесник не знаат да читаат и пишуваат, мора покрај сведоците на актот, да се повика и толкувач. Прашањата поврзани со сведоците при составување нотарски акт се регулирани со членовите 48, 49, 50 и 51 од Законот за нотаријатот. Меѓутоа, Законот за нотаријатот не содржи одредби за толкувач на кој укажува членот 53.

Точка ф) – според членот 55 став 1 точка б од Законот за нотаријатот, нотарскиот акт треба да содржи податоци за нотарот кој го изготвил актот; според точка б, податоци за странките и учесниците. Ако некоја странка има полномошник, тогаш истите податоци треба да се внесат и за

него, а полномошното треба да биде заверено, во оригинал или заверен препис и тоа е прилог кон изворникот на актот; според точка з, изјава на нотарот за начинот на кој го утврдил идентитетот на странките и учесниците и точка з, потпис на сите странки и учесници, а на крајот потпис на нотарот. Ако некој од учесниците на нотарскиот акт не знае или не може да се потпише, треба да се наведат причините, а нотарот тоа да го забележи. Станува збор за исклучиво административна работа при составувањето на нотарскиот акт која во практиката не предизвикува (не би требало да предизвикува) проблеми, бидејќи законската одредба е сосема јасна.

Точка е) – според членот 22 став 5 од Законот за нотаријатот, исправите за правните работи врз основа на кои се врши пренос на правото на сопственост, размена или физичка делба на недвижности и засновање и реализација на заложно право, ги составува и потврдува, односно ги заверува нотарот на чие подрачје се наоѓаат недвижностите, односно стварите. Ваквата законска одредба е појасна од содржината на членот 56 став 1 точка е, од Законот за нотаријатот. Имено, кога станува збор за недвижностите и двете одредби укажуваат на принципот *forum rei site* (оваа надлежност е најстара по своето потекло, најраспространета, најважна и најјака). Проблемот, всушност, при толкувањето на членот 56 став 1 точка е, го предизвикува зборот „предметот“ (на крајот од реченицата). Во секој случај, со членот 1 од Законот за договорен залог е определено дека договорното заложно право се однесува на рачен залог и хипотека (*res mobiles i res immobiles*). Бидејќи со наведениот член 22 став 5 од Законот за нотаријатот се укажува како на подвижни, така и на недвижни предмети, треба да се заклучи дека смислата на членот 56 став 1 точка е, од наведениот закон, значи дека за засновањето и реализацијата на заложното право е надлежен нотарот на чие службено подрачје се наоѓаат како недвижностите, така и стварите (предметите).

Релативно ништовни нотарски акти

Според членот 56 став 2 од Законот за нотаријатот, нотарскиот акт е релативно ништовен ако:

Точка а) – недостига датум и седиште на нотарот кој го составил актот;

Точка б) – актот не им е прочитан на странките; и

Точка в) – не се почитувани одредбите од членот 55 став 1 точки а, б, в, г, д, е, ж, з и и од овој закон.

Точка а) – според членот 55 став 1 точка а, од Законот за нотаријатот, нотарскиот акт треба да содржи податоци за денот, месецот и годината, местото, а кога законот или учесниците го бараат тоа, тогаш и часот кога е склучен актот. Тоа значи дека нотарскиот акт е релативно ништовен ако во него не е внесен датумот на неговото составување. Меѓутоа, во текот на судската постапка за поништување таков нотарски акт, надлежниот суд, врз основа на изведени докази, може да го утврди датумот на составувањето на нотарскиот акт, а потоа и да оцени од какво влијание е таа околност врз прашањето на законитоста на истиот.

Бидејќи со членот 56 став 1 точка з, од Законот за нотаријатот (апсолутна ништовност на нотарскиот акт), е опфатен и членот 55 став 1 точка б, кој се однесува и на податоци за седиштето на нотарот, како да произлегува дека таквата повреда доведува до апсолутна, но исто така и до релативна ништовност на нотарскиот акт. Ваквата спротивност меѓу наведените законски одредби треба да биде отстранета при првата измена и првото дополнување на Законот за нотаријатот и на тоа треба да му биде укажано на предлагачот на законот.

Точка б) – со членот 44 став 2 од Законот за нотаријатот, изјавите на учесниците нотарот целосно, јасно и одредено ќе ги состави писмено и потоа сам ќе им ги прочита на странките и со непосредни прашања ќе се увери дали содржината на нотарскиот акт одговара на волјата на странките. Според ставот 3, прилозите секогаш се читаат, освен ако странките не се одречат од тоа право и не изјават дека се запоз-

нати со нивната содржина, а тоа мора да се утврди во нотарскиот акт. Според членот 55 став 1 точка в, од Законот за нотаријатот, кој се однесува на содржината на нотарскиот акт, нотарскиот акт треба да содржи и забелешка дека актот и прилозите им биле прочитани или е постапено согласно со одредбите од овој закон. Читањето на прилозите може и да не се изврши ако сите странки изрично го бараат тоа, и тоа само во случај кога тие знаат да читаат и пишуваат, а тоа ќе се наведе во самиот акт. И во овој случај станува збор за исклучиво техничка работа при составување на нотарскиот акт која не предизвикува тешкотии во работата на нотарот, меѓутоа за која мора да се води сметка со оглед на последиците од нејзиното непочитување (релативна ништовност).

Точка в) – веќе е укажано на содржината на членот 55 став 1 точка а, од Законот за нотаријатот. Според точка б, од истата законска одредба нотарскиот акт треба да содржи детален опис на предметот на актот. За точката в е веќе коментирана во врска со членот 56 став 2 точка б. И во овој случај во законскиот текст се јавува непотребна правна тавтологија, бидејќи работите се повторуваат. Според членот 55 став 2 точка ж, од Законот за нотаријатот, нотарскиот акт треба да содржи назначување на бројот на листовите и страниците. Точката з се однесува на податок за часот на потпишувањето на тестаментот. Ако нотарот или странките сметаат дека таков податок е потребен и за друг акт, тогаш тоа ќе се забележи. Точката з укажува на обврската на нотарот при сочинување тестамент задолжително да се стави податок за часот на неговото потпишување, а во другите случаи само според негова оценка или врз основа на предлог на странките. Според точката и, нотарскиот акт треба да содржи потписи на учесниците кои се ставаат на крајот од секој лист од изворникот на нотарскиот акт и прилозите кон него. Може да се стави само дел од името или параф од страна на сите учесници во актот, освен последниот лист од изворникот кој треба да содржи целосен потпис.

Во секојдневната практика нотарот, пред сè, заради заштита на интересот на странките, но исто така и заради сопствениот авторитет и угледот на јавната служба која ја врши, треба да постапува во согласност со Законот за нотаријатот и другите акти со кои се регулира нотарското работење. Законските одредби кои понатапред се анализирани се од процесен карактер (се разбира, терминот е условно употребен), бидејќи главно се однесуваат на прашања кои во практиката не предизвикуваат или не би требало да предизвикуваат потешкотии во работењето на нотарот. Инаку, во практиката некои од наведените законски обврски нотарот може само намерно да не ги почитува, каков што би бил случајот со преземање на нотарските дејствија вон службеното подрачје, непочитување на одредбите во поглед на службениот јазик и др. Другите причини главно се од формален карактер и нивното непочитување од страна на нотарот може да се окарактеризира како крајна негрижа.

За потребите на предметново разгледување не е од посебен интерес прашањето на материјално-правните последици кои за странките во нотарскиот акт настапуваат поради неговата евентуална апсолутна или релативна ништовност согласно со членот 56 од Законот за нотаријатот, утврдена со правосилна судска одлука, иако на тоа начелно е укажано во воведот на материјалов.

Сепак, во врска со ова прашање треба да се има предвид членот 56 став 3 од Законот за нотаријатот според кој акт, кој поради ненадлежност, деловна неспособност на нотарот или неговиот заменик или поради недостатоци во формата го изгуби својството на јавна исправа, ќе се смета за приватна исправа, доколку е потпишана од странките.

Бидејќи законот во воведниот дел на реченицата на цитираниот став 1 го употребува терминот *акт*, истиот треба да се толкува на начин дека се однесува на нотарски акт сочинет од страна на нотарот кој, меѓутоа, поради наведените причини го губи ствојството на јавна исправа којшто карактер, инаку, го има согласно чле-

нот 4 став 2 од Законот за нотаријатот. Доколку тој акт е потпишан од странките, истиот ќе се смета за приватна исправа која има дејство *inter partes* (во врска со доказната вредност на приватната исправа во Законот за парничната постапка не се содржани никакви одредби, меѓутоа нив ги цени судот согласно со одредбите од членот 8, т.е. поединечно, во вкупност на сите изведени докази и врз основа на резултатите од целокупната постапка).

Инаку, странките за кои во врска со нивните правни дела се применуваат членовите 42 и 45 од Законот за нотаријатот, по утврдување на ништовноста на нотарскиот акт или неговото поништување, имаат право кај нотар (дури и кај истиот) да побарат составување нов (повторен) нотарски акт, доколку за тоа, се разбира, сè уште постои согласност на нивните волји.

Меѓутоа, за нотарот е далеку позначајно прашањето на последици кои за него можат да настапат поради апсолутна или релативна ништовност на нотарскиот акт, утврдена со правосилна судска одлука, бидејќи до неа доаѓа поради пропустите при неговото составување.

Тука, пред сè, се мисли на материјалната одговорност на нотарот која за него може да настапи како последица на ништовност на составениот нотарски акт, се разбира, ако поради тоа настани материјална штета за некоја страна. Имено, според членот 35 став 1 од Законот за нотаријатот, нотарот е одговорен за штета која во службата или во врска со службата, намерно или од крајна негрижа, ја предизвикал на сметка на странка или на трето лице (за ова прашање види подетално во „Материјална одговорност на нотарот за причинета штета“, Т. Томановиќ, „Нотариус“ бр. 9/2008).

Меѓутоа, дел од причините од членот 56 од Законот за нотаријатот кои доведуваат (може да доведат) до апсолутна или релативна ништовност на нотарскиот акт во исто време претставуваат и дисциплинска повреда за која спрема нотарот може да биде изречена една од дисциплинските мерки определена со членот 123 од Законот за нотаријатот. Така, на пример,

причината поради која нотарскиот акт е ништовен од членот 56 став 1 точка в од Законот за нотаријатот во исто време претставува и дисциплинска повреда од членот 126 став 1 точка 13 (преземање службени дејствија надвор од службеното подрачје), причината од точка з, повреда од членот 126 став 1 точка 9 од Законот за нотаријатот (составување нотарски исправи или заверување приватни исправи на јазик, спротивно на одредбите на овој или на друг закон со кои е уредена употребата на јазикот) и др. Треба веднаш да се укаже дека во случајов станува збор за две сосема одделени правни работи (постапки), кои немаат никакво меѓусебно влијание. Имено, против нотарот може и да биде поведена дисциплинска постапка за некоја од наведените дисциплински повреди, меѓутоа тоа не значи дека во исто време и поради истите причини треба да биде поведена постапка за утврдување апсолутна или релативна ништовност на нотарскиот акт или спротивно на тоа. Ова е така ако се има предвид дека постапката се поведува со тужба на заинтересираната странка. Досегашната практика на Дисциплинскиот совет на Нотарската комора на Република Македонија укажува дека нотарите, главно, не го имаат предвид ваквиот сооднос меѓу причините за ништовност и дисциплинската одговорност за истите тие повреди. Имено, во текот на дисциплинската постапка има случаи кога нотарот во своја одбрана изнесува податок дека составениот нотарски акт не е оспорен, ниту пак дека е утврдена неговата ништовност, па се поставува прашањето зошто воопшто се

води дисциплинска постапка против него. Меѓутоа, поради тоа што нотарот е лично одговорен за вршење на нотарската служба, а што според членот 117 став 1 од Законот за нотаријатот за повреда на законот, Кодексот на професионалната етика на нотарите и актите на Комората одговара дисциплински, прашањето на неговата дисциплинска одговорност, поради погоре наведените причини, не може да се доведе во врска со прашањето на ништовноста на составениот нотарски акт (за дисциплинската одговорност на нотарот види во „Дисциплинска одговорност на нотарот“, Т. Томановиќ, „Нотариус“ бр. 8/2008).

Прашањето на апсолутната и релативната ништовност на нотарските акти, од аспектот кој го разгледуваме, е мошне специфично и суптилно правно прашање во врска со кое, барем досега, судската практика кај нас е мошне оскудна. Поради тоа, материјалов не нуди заклучоци, туку треба да се разбере само како напор прашањето на ништовноста, согледана преку членот 56 од Законот за нотаријатот, што повеќе да се осознае и доближи до нотарите. Тоа укажува на потребата од секојдневно и внимателно следење на судската практика, и тоа не само поединечно од страна на нотари, туку и од страна на стручните органи на Нотарската комора на Република Македонија, ако се имаат предвид можните негативни последици од ништовноста на нотарскиот акт на кои е укажано во материјалов.

Теофил Томановиќ, судија во пензија

ПРИМЕНА НА ОДРЕДБИТЕ ОД ЧЛЕНОТ 63 НА ЗАКОНОТ ЗА НОТАРИЈАТОТ

Вовед

1. На правните субјекти за уредување на правните односи многу често им се потребни валидни потврди, односно службени уверувања и сведочења за вистинитост или постоење определени факти и правни односи, преземање определени правни дејствија и слично. Вакви уверувања и сведочења издаваат овластени државни органи или нотари врз основа на свои службени списи и книги, односно со лично согледување во службата или со помош на вешти лица.

Во Законот за нотаријатот¹⁾ во главата V се опфатени посебните одредби за овластувањето и работењето на нотарите и тие се поделени во неколку групи, и тоа:

- а) нотарски акти за правните работи;
- б) составување нотарски акти за изјавите на последна волја;
- в) потврдување факти и изјави;
- г) издавање извод, потврда, препис и извадок;
- д) преземање исправи, пари и хартии од вредност заради чување и предавање.

Интерес на овој напис е да се осврне на примената во практика на некои од одредбите на членот 63 од ЗН, и тоа посебно за потврдување на потписот на странката на исправата или писменото, ст.1, во која мера нотарот се запознава со содржината на исправата, ст. 4 и 5, заверка на потпис на лице, застапникот на некое правно лице или државен орган и полномошникот ст. 7, и депонирање свој потпис од застапник на правно лице кај нотар, ст. 8. Наведените одредби во практиката создаваат дилеми во врска со нивната правилна примена и непримена, што понатаму има правни последици по однос на валидноста на исправата и одговорноста на нотарот.

Потврдување потпис

2. Во ставот 1 на членот 63 е предвидено дека нотарот мора да потврди дека странката во негово присуство своерачно ја потпишала исправата, или ставила свој ракознак, или го признала потписот, односно ракознакот на писменото како свој. Од ваквата законска формулација произлегуваат две нотарски дејствија на потврдување потписи:

а) на веќе составена исправа во присуство на нотарот странката своерачно да ја потпише, односно да го стави својот ракознак;

б) ако потписот, односно ракознакот е ставен на исправата порано, странката треба да го признае пред нотарот како свој.

Овие дејствија нотарот очигледно ги презема самиот, како носител на доверената службена работа, тој потврдува дека потписот, односно ракознакот потекнува од одреденото лице само тогаш ако тоа лице пред него ги сторило дејствијата.

Меѓутоа, лицето чијшто е потписот, односно ракознакот, мора да му биде познато на нотарот лично или според името, а идентитетот ќе го утврди со важечка лична карта или патна исправа издадена од надлежен орган. Ако тоа не е можно, или ако нотарот се сомнева во неговиот идентитет, тогаш идентитетот ќе биде утврден со двајца сведоци на идентитетот кои пред нотарот ќе изјават дека лично го познаваат лицето. Сведоците треба да ги исполнуваат условите да бидат сведоци според членот 47 став 1 од ЗН. Сведоците може и лично да му се познати на нотарот, кој факт треба да се констатира во записникот. Сведоците на идентитетот немаат никаква врска

¹⁾ Законот е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 55/2007 год.

со содржината на исправата, тие се само дел од постапката.

Заверка на потписот, по правило, се врши во нотарска канцеларија, а во случај на потреба (тешка болест, инвалидност и слично), и надвор од нотарската канцеларија.

На записникот што го составува нотарот ќе се внесат сите битни факти кои се преземени, а ќе го потпишат и сведоците.

Деловната способност, односно способноста за расудување, разумноста на лицето да може да сфати што потпишува на исправата, треба да ја оцени нотарот. Доколку од однесувањето на лицето се посомнева во тоа, тогаш ќе биде потребно преку стручно лице-вештак да се утврдува луцидност на тоа лице. Ако се утврди дека тоа лице не е душевно способно да го сфати значењето и содржината на она што го потпишува, во тој случај нотарот ќе одбие потврдување (заверка) на потписот или ставање на ракознакот, член 26 став 2 во врска со членот 28 став 2 од ЗН. Вака ќе се постапи од причина што не може да се бара од еден орган со јавни овластувања (нотар) да учествува во потврдување на некој правен акт за кој е јасно дека ќе нема некоја правна важност. Се разбира дека нотарот при заземање вакво мислење по ова прашање треба да биде внимателен со својата одлука, неправедно да не дозволи едно лице да ја потврди својата волја и да стави потпис или ракознак на исправата.

Во практичната примена, заверката на потписот на исправите го покажа како спорно прашањето што се подразбира под **потпис**, а што под **параф**. Ова е од причина што некои странки при ставање потпис го пишуваат целото име и презиме, други само почетните букви, како параф. Ваквиот начин на потпишување на исправите може да има последици во доменот на нивната валидност, ако се оспори потписот од различни причини. Во граѓанските спорови може да се бара утврдување вистинитоста или неистинитоста на некоја исправа со цел тој факт да се прикаже во некој постоечки или иден процес, односно да се обез-

беди како доказно сретство. Тоа би имало успех ако се утврди дека потписот не е од лицето кое се потпишало. Во практиката се покажало дека потписот со полно име и презиме полесно се докажува дека е на потпишаниот. Меѓутоа, потпишување со скратен потпис, односно ставање на крајот на текстот само иницијали од името и презимето, познато како параф, потешко се докажува дали е од односното лице²⁾.

Од изложеното, препорачливо е странките при ставање потпис на исправата тоа да го прават со полно име и презиме, а не со парафирање. Со тоа ќе се постигне поголема сигурност и валидност на исправите во правниот промет. Аргумент за вакво решение може да се најде во одредбите на членот 35 став 1 алинеја 4 од ЗН каде се допушта потписите на учесниците кај нотарскиот акт да може да се стават само со дел од името, на пр. првата буква од името, а целото презиме, или параф, освен на последниот лист од изворникот кој треба да содржи целосен потпис. Што се подразбира под целосен потпис, е дискутабилно, ако некое лице има постојано ист препознатлив потпис.

Законот за нотаријатот не предвидува со какво средство за пишување треба да биде напишана и потпишана исправата. Заради што подобро и долго чување на исправата, се препорачува да се води сметка за тоа. Потребно е да се одбегнува употреба на фломастери и обични моливи заради можноста текстот и потписот да избледат или да се избришат или изменат, а тоа на напишаното да постане невидливо. Тогаш е отежнато или неможно да се спореди потписот на исправата и потписот на лицето. Странките треба да се поучуваат исправите да ги потпишуваат со средство за пишување што не избледнува. Ова и од чиста практична примена.

Во надлежност на нотарите е да заверуваат и бланко потписи. Тоа се случува кај т.н. бланко обврски кои не се точно фиксирани во моментот кога ги прифаќа должникот, туку се остава подоцна да се опре-

²⁾ Познато е во правото дека парафирање, односно ставање само параф на крајот од текстот, се чини од преговарачи кои не се овластени да го потпишат договорот, а правото на потпис мора посебно да се нагласи во полномошното. Парафирањето на договорот не повлекува правни последици, туку само докажува веродостојност на формулациите на кои се согласиле преговарачите.

дели точниот износ, или евентуално датумот на нивната доспеаност. Прифаќањето на бланко обврските доаѓа редовно со потпишување непополнети (бланко) должнички исправи, како што се бланко меници, бланко акцепти, бланко индосаменти и слично. Кај бланко меница е доволно тра-сантот да ја потпише истата. Бланко ак-цепт е вид на акцепт кај меницата каде тра-сатот го става на меницата само својот пот-пис. Индосаментот е изјава на доверителот во пишана форма за пренос на правото од хартија од вредност. Индосаментот се потпишува. Во ваква ситуација, при завер-ка на бланко потписи, препорачливо е во уписникот или записникот за заверки да се забележи дека се работи за непотполн текст, а може во клаузулата за заверка да се запише дека потписот е ставен на непот-полна исправа.

Заверка на потпис и запознавање со содржината на исправата

3. Според одредбата на членот 63 став 4 од ЗН, при заверка на потписот, нотарот се запознава со содржината на исправата, само толку за да може да ги пополни ру-бриките на уписникот за заверка и потвр-ди. Тој не е одговорен за содржината на писмениот документ, ниту е должен да ис-питува дали учесниците се овластени за таа правна работа.

Од оваа одредба се заклучува дека за-верката на потписи кај легализацијата е специфично дејство на нотарите чија цел е да се завери, односно потврди фактот на своерачно потпишување или признавање на потписот - ракознакот како свој, од страна на лицето на исправата (изјава, пот-вдување факти, записник и слично).

Според тоа, може да се заклучи дека на нотарот не мора да му е позната содржи-ната на исправата што се потпишува, туку тој ја потврдува само автентичноста на потписот и на изјавата на потпишувачот дека тоа е негов потпис, односно отпеча-ток. Затоа не е случајно дека во ставот 4 јасно стои дека нотарот се запознава со содржината само толку за да го пополни

уписникот. Ова законско решение покажу-ва дека нотарот не е одговорен за содржи-ната и дека не е должен да испитува дали учесниците се овластени за таква работа.

Како битен аргумент во прилог на претходното е должноста содржана во овој член нотарот да ја запознае странката дека се потврдува само потписот, но не и содр-жината на исправата.

Меѓутоа, веднаш се поставува прашање-то за влијанието на одредбата од членот 26 став 2 од ЗН при преземање дејствија за заверка на потписот. Оваа одредба про-пишува дека нотарот е должен да одбие службено дејствие кое е спротивно на Ус-тавот, законот, ратификуваните меѓуна-родни договори, јавниот ред и мир и кодексот на професионалната етика и морал. Од друга страна, во членот 28 став 1 од ЗН е нормирано дека нотарот не смее без оправ-дани причини да одбие преземање служ-бени дејствија.

Од изложените законски решенија се гледа дека нотарот е поставен фактички на две позиции. **Од една страна** е во обврска да потврди дека странката во негово присуство своерачно ја потпишала исправата, или ставила свој ракознак, или го признала пот-писот, односно ракознакот на писменото ка-ко свој, а се запознава со содржината на исправата само толку за да може да ги пополни рубриките за уписникот и не е одговорен за содржината. **Од друга страна** стои обврска да одбие службено дејствие кое е спротивно на определени позитивни прописи. Од ова се наметнува дилемата како воопшто нотарот може да одбие службено дејствие, односно да биде свесен за постоење околности кои би го обврзале на давање определена забрана, односно одбивање.

Се смета дека ова е значајно прашање, посебно во врска со постоењето на нотар-ската етика и одговорноста спрема странки-те. Постои потенцијална опасност за прав-ната сигурност на странките да се завери потпис на приватна исправа, а за која со закон е пропишана форма на нотарски акт, како услов за нејзина важност. Со оглед дека нотарот не ги чита, на пример догов-орните одредби, може да завери само пот-

пис на договор за подарок, без предавање на предметот во владеење на даропримачот, иако во одредбите на членот 42 став 1 точка б од ЗН, за овој договор е предвидена задолжителна форма на нотарски акт. Ова може да се случи и кај други правни дела.

Со цел да ги прикажеме дилемите до кои доаѓа или може да дојде нотарот при заверка на потписот на исправите и тоа да доведе до определена одговорност и водење соодветна постапка, ќе се послужиме со неколку предмети од дисциплинска и кривична одговорност кои биле водени спрема некои нотари. Така, во еден случај, нотарот извршил заверка на потпис на изјава во која потписникот изјавил дека се обврзува целиот износ на парите што ги зел од кредиторот да му ги врати најдоцна до точно определен рок. Ако во тој рок не го стори тоа, бил согласен долгот да се наплати со заплена на целата покуќнина, а како гаранција за враќање ја дал и неговата патна исправа (пасошот). Во предлогот за поведување дисциплинска постапка е наведено дека нотарот бил должен да одбие преземање на дејствието заверка на потпис на изјавата затоа што патната исправа е во сопственост на државата, а не на давателот на потписот и таа е лична исправа која се дава на државјанин да патува и престојува во странство и враќање во земјата. Забрането е пасошот да се дава на заем, во залог или гаранција, поради ненамирани обврски кон правни и физички лица. Во текот на дисциплинската постапка, нотарот изјавил дека постапувал според законот и го заверил само потписот на лицето, а во негово присуство не ја видел патната исправа и не била предадена никому.

Нотарот бил ослободен од дисциплинска одговорност за сторената повреда, затоа што е прифатено дека во случајот нотарот извршил заверка на потписот на изјавата од лицето во негово присуство, а притоа се запознал со содржината на исправата само да може да ги пополни рубриките во уписникот, а не е одговорен за содржината и ниту е должен да испитува дали учесниците се овластени за таа работа.

Во вториот случај била покрената дисциплинска постапка против нотарот за сторена многу тешка дисциплинска повреда затоа што во текот на 2004 и 2005 година заверил потписи на договорни страни на три договори за здружување средства за изградба на станови и во негово присуство истите своерачно ги потпишале. Во заверените потписи на договорите за здружување средства во два договори истиот стан **фактички бил продаден на различни лица**, а тоа нотарот не смеел да го дозволи. Во дисциплинската постапка нотарот писмено тврдел дека постапувал според законот, заверил само потписи на договорните страни за здружување средства, немал сознание дека му се поднесени договори во кои организаторот на градбата веќе ги продал истите станови на други лица, односно не знаел и ниту можел да претпостави дека е вршена измама.

По спроведена постапка, нотарот е ослободен од одговорноста од причина што е утврдено дека потврдил заверка на потписот во присуство на договорните страни, кои своерачно потпишале, откако е утврден нивниот идентитет. При заверка на потписите, нотарот се запознава со содржината на исправата само толку да ги пополни рубриките на уписникот, а не е одговорен за содржината. Од друга страна, нотарот не бил во можност да провери дали некој стан претходно беќе бил предмет на правен промет.

Во третиот случај против нотарот е поведена истражна кривична постапка за злоупотреба на службената положба и овластување според членот 353 став 4 в.в. со став 1 од КЗ, затоа што извршил заверка на договор за пренос на удел во трговско друштво со кој е извршен пренос на 95 % од уделот на основната главнина и на пренесувачот на денот на склучување на договорот му бил исплатен износот од 184.601.300,00 денари, на начин што како нотар не се запознал со содржината на исправата, иако бил должен, не побарал доказ за извршената финансиска трансакција преку деловна банка овластена за вршење платен промет и истиот не пријавил

ништо во Дирекцијата за спречување перење на пари. Додека трае истрагата, нотарот привремено бил оддалечен од вршење на службата со решение на истражниот судија.

Во истрагата нотарот изјавил дека заверил потписи на договорните страни, а не и заверка на договори во постапка за солемнизација на приватна исправа. Немал обврска да се запознава со содржината на исправата надвор од она што го обврзува законот.

Од прикажаните примери се гледа дека нотарите при спроведување службени дејствија за заверка на потписи на приватни исправи се исправени пред искушение дали ќе постапат во рамките на законското овластување, а да не дојдат на удар на соодветна одговорност. На оваа тема се искажани повеќе мислења и гледишта од нотарите и стручната јавност. Во основа, прифатени се заклучоците дека одредбата на ставот 4 од членот 63 треба да се толкува и применува на начин што нотарот:

а) се запознава со содржината на исправата да може да го пополни уписникот за заверки и потврди;

б) не е одговорен за содржината на писменото искажување и не е должен да им укажува на странките за недостатоци и неправилности во содржината на писменото искажување;

в) не е должен да испитува дали странките се овластени за таа правна работа;

г) должен е да ги запознае странките дека се заверува (потврдува) само потписот, но не и содржината на писменото искажување.

По исклучок на погореизнесеното, нотарот е должен:

д) да одбие преземање службено дејствие ако дојде до сознание во врска со заверка на потписите и ракознакот дека се работи за корупција и притоа случајот да го пријави до надлежниот орган;

ѓ) при заверка на потписи на исправата да постапи согласно Законот за спречување на перење пари и други прописи од казниво дело, ако се посомнева за перење

пари, односно трансакцијата да е во износ од 15.000,00 евра или повеќе;

е) за други случаи кога ќе добие сознание дека се во спротивност на уставот, законите и меѓународните договори ратификувани според законот и кодексот на професионалната етика и моралот.

Наведените заклучоци биле разгледувани и прифатени во основа од стручните тела на Нотарската комора на РМ, но сè уште не се разгледувани и верификувани од Управниот одбор.

Заверка на потпис на застапник и полномошник

4.1. Застапник е лице кое врши процесни дејствија во туѓо име и за туѓа сметка во постапката пред судот, државниот орган и нотарот. Застапникот, по правило, во постапката ги има истите овластувања како и странката што ја застапува. Застапувањето може да биде врз основа на закон, односно акт донесен согласно закон (законски застапник) или врз основа на договор.

Меѓутоа, при заверка на потпис на застапник, посебен проблем создава одредбата на ставот 7 од членот 63 од ЗН. Според оваа одредба, доколку се заверува потпис на лице како застапник на некое правно лице или државен орган, нотарот може во заверката да потврди дека тоа лице се потпишало за правното лице или за државниот орган, само ако претходно утврдил дека лицето е овластено да го стори тоа. Од ваквото законско решение произлегува дека нотарот, освен што треба да го утврди идентитетот на лицето, пред да пристапи кон заверка на потписот, треба да утврди дали тоа има овластување да го стори тоа, односно да го потпише писмениот документ и да преземе потребното дејствие.

Притоа, овластувањата на застапникот доаѓаат од законот, статутот, општиот акт или актот од надлежен орган. Кај трговските друштва, во зависност дали се персонални или капитални, избраните управители или органи на управување ги имаат овластувањата за застапување и обемот уреден во договорот за основање и статутот. Актите со кои се избрани овие лица се

запишуваат во трговскиот регистар кој се води на единствен начин на територијата на Република Македонија.

Законско застапување постои кај односите родители и малолетни лица, потоа кај лицата на кои со одлука им е одземена деловната способност, кај лицата под старателство и овластувањата на старателот.

Со оглед дека во нотарската практика најчесто се јавува да се заверуваат потписи на застапници на трговските друштва, проверката дали во дадениот момент тоа лице има потребно овластување создава проблем. Обично овластените субјекти носат изводи од судскиот регистар или решение дека се запишани во надлежниот регистар. Ако нотарот е поврзан преку интернет со судскиот регистар, овој податок може лесно да го провери. Меѓутоа, ако од кои било причини нотарот не може да го провери овој податок во јавниот регистар, препорачливо е во уписникот или во клаузулата за заверка на потписот да го наведе начинот на кој го утврдил овластувањето за застапување. Корисно е, од повеќе причини, да се наведе датумот на увидот во регистарот, датумот на донесеното решение или издадениот извод.

Се поставува прашањето дали може нотарот да завери потпис на лице кое го потпишало писменото искажување, како застапник на правното лице, ако нема можност да се провери дали тоа лице навистина е овластено да го стори тоа. Сметаме дека во ваков случај може да се завери потписот на присутното физичко лице, но во заверката не може да се потврди дека тоа лице потпишало за правното лице. Со тоа, заверката ќе има значење само за заверка на потпис на тоа физичко лице. Во евентуална постапка би се утврдувало дали тоа лице што потпишало постапувало во рамките на своите овластувања, а ќе се проверува и правото на застапување.

Меѓутоа, во ставот 8 од членот 63 од ЗН е допуштено застапник на правно лице да депонира свој потпис кај нотар. Врз основа на записникот за депонирање потпис, нотарот кај кој е извршено депонирањето е овластен да изврши заверка на потписот на

лицето кое го депонирало својот потпис. Со ваков начин на постапување, депонирање потпис, фактички се врши олеснување на нотарите за утврдување дали некое лице е овластен застапник на правното лице или не.

4.2. За разлика од овластувањата на застапникот да врши заверка на потписот, кај овластувањето на полномошникот состојбата е поинаква. Содржината на полномошното ја определува давателот, односно полномошникот има право да ги презема само оние дејствија за кои добил овластување. Полномошното е правна работа и нотарот не може да се впушта во содржината во смисла на одредбите од членот 63 став 4 од ЗН. Меѓутоа, со оглед дека постојат општо и посебно полномошно и нивната содржина и обемот на овластување обично се различни, нотарот треба да проверува дали полномошникот конкретно може да ја потпише исправата. Посебното полномошно се однесува за вршење на оние работи кои се означени во полномошното, на пример да се склучи точно определено правно дело и слично. Во Законот за облигациските односи се регулирани посебни полномошна: деловно полномошно - член 87, деловно полномошно на имател на дуќан - член 88, овластување на лица кои вршат определени работи - член 90. На крајот, од содржината на полномошното ќе се процени и овластувањето на полномошникот за преземање конкретното дејствие за потписот на исправата.

Наместо залучок

5. Од изложената материја за примена на некои од одредбите на членот 63 од ЗН може да се заклучи дека нотарите вршат важна функција во правниот промет со потврдување на фактот дека странката, застапникот или полномошникот, во негово присуство своерачно ја потпишал исправата (писменото искажување), ставила ракознак, или го признала потписот, односно ракознакот како свој. Меѓутоа, при преземање на службените дејствија посебен

проблем се јавува со запознавањето со содржината на писменото искажување (исправата) и одговорноста ако се завери нешто што не требало да се завери, а нотарот тоа не го видел или не можел да го види од која било причина.

Исто така, се јавува проблемот како да се утврди овластувањето на застапникот на правното лице да ја потпише исправата и како да се постапува ако не може да се утврди постоење и обем на овластувањата. Укажано е дека во ваков случај треба да се потврди потписот само на физичкото лице, а не и како застапник на правното лице и тој факт да се забележи.

Со оглед дека има полномошници со издадени полномошна со различна содржина и за конкретни правни работи, нотарот треба претходно да проверува дали постои овластување полномошникот да ја потпише понудената исправа.

Укажано е за корисноста од депонирање потпис на застапник на правно лице кај нотар и олеснувањето при заверка на потписот од лицето кое фактички го депонирало потписот.

Ранко Максимовски,
судија во пензија
Скопје, 15.10.2008 год.

ПОТРЕБА ОД РАСТОВАРУВАЊЕ НА СУДОВИТЕ ОД НЕСПОРНИ РАБОТИ

Наместо вовед. Неспорна е констатацијата дека правдата е спора. Причини за тоа има повеќе. Некои од нив се од објективна, а некои се од субјективна природа. Во овој труд предмет на елаборација ќе биде само потребата за растоварување на судовите од работи кои не се спорни и кои не претставуваат правораздавање во сферата на парничното, вонпарничното и извршното постапување. Оптовареноста на судовите со предмети кои не се спорни е голема. Постапувањето на судовите во вакви предмети во суштина не претставува правораздавање, поради што за овие предмети не би требало да постапуваат судовите. Неспорно е дека ако судовите бидат растоварени од неспорните предмети, би биле далеку поажурни и, што е уште поважно, би можеле да донесуваат многу поквалитетни одлуки. Потребата од растоварување на судовите од неспорни работи е констатирана многу поодамна. Иако тој процес започна уште во 1996 година со донесувањето на Законот за вршење на нотарските работи¹⁾, тој сè уште трае, и тоа со различен интензитет, во зависност од тоа дали станува збор за предмети од сферата на парничната, вонпарничната или извршната постапка. Растоварувањето на судовите започна најпрво во сферата на вонпарничната материја, а потоа следувахе растоварување и во сферата на извршната материја. Денес нема никакво сомневање дека судовите треба да бидат растоварени и од предмети кои не се спорни, а за кои постапуваат судовите во парнична постапка.

Предметите кои не се спорни и во кои нема правораздавање, треба да им се доверат за постапување на други служби кои вршат јавни овластувања од типот на нотарите, извршителите, катастарот и др.

Растоварување на судовите во вонпарнична постапка

Ако се направи анализа на содржината на нотарската дејност, односно на работите кои денес ги вршат нотарите, сосема е јасно дека најголемиот дел од тие работи беа во надлежност на судовите, и тоа во најголем дел во вонпарничната постапка.

Така, составувањето и потврдувањето на исправи до воведувањето на нотаријатот беше вонпарнична постапка која беше регулирана со Законот за вонпроцесна постапка²⁾ (глава XV членовите 248-247 од ЗВП од 1979 година). Во постапката за составување и потврдување исправи судот составуваше и потврдуваше исправи кога тоа беше определено со законот или кога беше потребно исправата да има карактер на јавна исправа. Во прашање беа две постапки, и тоа: постапката за составување исправи и постапката за потврдување исправи. Во постапката за составување исправи како издвоени постапки се сметаа постапката за составување судски тестамент и постапката за составување други исправи. Постапката за составување судски тестамент, и по воведувањето на нотаријатот, остана во надлежност на вонпарничниот суд, иако со ЗВНР (членот 56), а подоцна и со ЗН (членот 58) е предвидено

¹⁾Законот за вршење на нотарските работи е донесен на 16 октомври 1996 година, објавен е во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 59/96, 25/98, 6/2002 и 66/2006, а стапи во сила осмиот ден од неговото објавување. Истиот се применува на 1.10.1997 година, сè додека не се донесе Законот за нотаријатот кој е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 55/2007 година. Законот за вршење на нотарските работи во натамошниот текст ќе биде употребуван скратено како ЗВНР, а законот за нотаријат со ЗН.

²⁾Законот за вонпроцесната постапка е објавен во „Службен весник на Социјалистичка Република Македонија“ бр. 19/79, а се применува на 1 јануари 1980 г., сè до донесувањето на Законот за вонпарнична постапка кој е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 9/2008 од 18 јануари 2008 година, а влезе во сила на 26.01.2008 година. Во натамошниот текст Законот за вонпроцесна постапка ќе биде употребуван скратено како ЗВП од 1979 г., а Законот за вонпарнична постапка ќе биде употребуван скратено со ЗВП.

дека и нотарите можат да составуваат тестамент во форма на нотарски акт, при што нотарот мора да ја почитува формата и начинот предвиден во одредбите што важат за составување судски тестамент. Тоа значи дека граѓаните можат да избираат помеѓу суд и нотар, т.е. каде ќе се обратат за составување тестамент. Ако се обратат до нотар, надлежен е секој нотар кај кого ќе се обрати граѓанинот.

Во поглед на прашањето за отповикување на тестаментот составен пред нотар во форма на нотарски акт ЗВНР, исто како и ЗН, тој не содржи посебни одредби, меѓутоа имајќи го предвид членот 56 од ЗВНР и членот 58 од ЗН, според кој нотарот може да состави нотарски акт за изјави на последната волја според одредбите што важат за составување судски тестамент, а бидејќи во овие одредби се содржани и одредбите за отповикување тестамент пред суд, истите тие одредби ќе важат и за отповикување тестамент составен пред нотар во форма на нотарски акт.

Составувањето на други исправи коешто беше регулирано со одредбите на ЗВП (членовите 264-268 од ЗВП), според кои кога за важноста на правното дело беше потребно постоење јавна исправа, судот беше должен да учествува во составувањето на исправата само тогаш кога тоа беше определено со закон. Во тие случаи составувањето на исправата за склучување правно дело го вршеше судија. Со Законот за измени и дополнувања на Законот за вршење на нотарските работи во месец јуни 1998 година престанаа да важат, покрај другите одредби од ЗВП, и одредбите за составување други исправи (членовите 264-268 од ЗВП), затоа што таа материја се уреди со ЗВНР и немаше потреба составувањето исправи понатака да биде во надлежност на вонпарничните судови. Ова е така од причината што составувањето на други исправи не е

судска работа и не претставува правораздавање, а гледано од аспект на судовите, тоа претставуваше само товар за вонпарничните судови кои и без тоа беа оптоварени со голем број судски предмети.

Потврдувањето исправи, коешто беше регулирано со одредбите на ЗВП (членовите 269-274), беше вонпарнична постапка која според функцијата и крајната цел е иста со постапката за составување исправи во судот, а и со постапката за составување судски тестамент. Во самата постапка имаше многу мали разлики во споредба со постапката за составување исправи во судот. Потврдувањето исправа во судот (солемизација) се вршеше кога на приватната исправа требаше да ѝ се даде карактер на јавна исправа, а потврдената исправа имаше иста важност како да е составена во судот. Тоа практично значеше склучување правно дело. Имајќи го предвид фактот дека потврдувањето исправи, исто како и составувањето исправи, не е судска работа во смисла на правораздавање, а како што беше регулирано со ЗВНР, логично беше одредбите со кои беше уредена оваа вонпарнична постапка да престанат да важат. Откако престанаа да важат овие одредби од ЗВП, обемот на работата на судовите во вонпарничната постапка, во добра мера, се намали.

Во надлежност на вонпарничните судови беше и постапката за заверка на потписи, ракописи и преписи.³⁾ Бидејќи оваа постапка можеше да се води и пред орган на управата и пред суд во вонпарнична постапка, а не е судска во смисла на правораздавање, таа целосно премина во надлежност на нотарите и беше уредена со ЗВНР, поради што престана да важи ЗЗПП. Откако судовите престанаа да вршат заверки, исчезнаа огромните редови во судските ходници пред шалтерите за заверки. Ова навистина претставуваше значително растоварување на судската администрација.⁴⁾

³⁾ Законот за заверување потписи, ракописи и преписи е објавен во „Службен весник на СРМ“ бр. 31/72. Во натамошниот текст овој закон ќе биде употребуван скратено како ЗЗПП. Според овој закон, заверката на потписи, ракописи и преписи може да ја вршат и судовите и органите на управата и затоа кога беше донесен ЗВП од 1979 година, оваа постапка не беше регулирана со ЗВП од 1979 година.

⁴⁾ Растоварувањето на судовите во вонпарничните работи кои не претставуваат правораздавање, со воведувањето на нотаријатот во Република Македонија може наједноставно да се види и преку бројот на заверките на потписи, ракописи и преписи, како и од составените и потврдените исправи. Така, на подрачјето на тогашните 27 општински суда (денес основни судови) во Р. Македонија, судовите во вонпарнична постапка во 1990 година имале 10.614 заверки, во 1991 година 83.606, во 1992 година 139.966, во 1993 година 151.014, во 1994 година 190.204, а тогашните окружни стопански судови (во Скопје, во Битола и во Штип) кои во 1995 година со Законот за судовите беа укинати, во 1990 година имале 225.298, во 1991 година 128.190, во 1992 година 178.964, во 1993 година 192.843 и во 1994 година 219.541 предмет. Податоците се земени од Министерството за правда од образложението на Предлогот за донесувањена ЗВНР, во месец февруари 1996 година.

Исто така, во надлежност на вонпарничните судови беа и заверките на потписите пред судот кои произлегуваа од одредбите на Законот за промет со земјиште и згради⁹⁾ (членовите 9, 30, 35 и 36), како и од Законот за продажба на деловни згради и деловни простории¹⁰⁾ (член 9) и од Законот за продажба на станови во општествена сопственост.¹¹⁾ Како што е веќе погоре нагласено, одредбите од сите овие закони кои се однесуваа на заверките на потписите пред суд престанаа да важат од причини што заверка на потписи по отпочнувањето со работа на нотарите може да врши само нотар.

Растоварување на судовите во вонпарничните работи имаше и кај судскиот депозит. Имено, и покрај тоа што судскиот депозит остана и понатаму како вонпарнична постапка, со тоа што според ЗВНР се предвиде нотарски депозит, се смали потребата од судскиот депозит.

Ако се има предвид дека во секој основен суд за вонпарничните работи кои беа пренесени во надлежност на нотарите со нивното отпочнување со работа се намали обемот на работа во судовите за најмалку по еден, а во поголемите судови по двајца, па и повеќе административни работници од судот, како и минимум за по еден судија, значи некаде за најмалку 50 административни работници и за околу 30 судии лесно може да се види за колку беше намален обемот на работата на администрацијата во судот и на судиите кои работеа на тие вонпарнични предмети. Ова секако дека имаше ефекти и на растоварувањето на буџетот. Гледано од аспект на тоа дека тие работи во почетокот ги вршеа преку 120 нотари (денеска тој број е приближно 150), кои вработуваа најмалку уште 200 стручни соработници и административни работници, што значи нивниот број беше некаде од 300 до 350, и ако тој број го споредиме со

бројот на административните работници (50) кои работеа во судовите и со бројот на судиите кои работеа на овие работи (30), односот е 4:1, што јасно укажува дека услугите на граѓаните по воведувањето на нотаријатот навистина многу се подобрани, а што е најважно, квалитетот на услугите е на многу високо ниво. Ги нема повеќе турканиците пред шалтерите и по ходниците во судовите и подрачните единици на Министерството за правда. Граѓаните и правните лица кои имаат потреба од нотар своите работи ги вршат во пристојно уредени канцеларии, а кога треба да почекаат, тогаш тоа го прават во уредни простории за таа намена, а не како што беше пред воведувањето на нотаријатот, во судските ходници, чекајќи пред шалтерите.

Имајќи ги предвид одредбите на ЗВП од 1979 година, со кои беше определен предметот на вонпарничната постапка, како и одредбите на ЗН со кои е определена содржината на нотарската дејност, јасно беше дека бројот на работите кои ги вршеа судовите во вонпарнична постапка, а не беа судски во смисла на судење-правораздавање, не беше исцрпен. Затоа, потребно беше тој процес да продолжи. Искуствата на другите земји во оваа насока беа драгоценци.¹²⁾

И покрај тоа што во ЗВНР во посебна глава - глава тринаесетта, која беше насловена како „Нотарите како повереници на судовите и другите органи“, во која беа предвидени одредби (членовите 127-131), имаше законска можност, односно основ за спроведување на постапката за расправање на оставината и други работи кои можат да му се доверат на нотар, до такво нешто не дојде сè додека не се донесе новиот ЗВП во 2008 година. Ова е така од причини што во членот 127 од ЗВНР беше предвидено дека овластувањата на нотарите за расправање на оставината се уредуваат со закон кој ја уредува таа постапка, а таа постапка беше

⁹⁾ Законот за промет со земјиште и згради е објавен во „Службен весник на СРМ“ бр. 36/76, 10/79, 7/86, 51/88 и „Службен весник на РМ“ бр. 38/91 и 41/93.

¹⁰⁾ Законот за продажба на деловни згради и деловни простории е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 2/94.

¹¹⁾ Законот за продажба на станови во општествена сопственост е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 8/93 и 49/93.

¹²⁾ Така, би требало да се искористат позитивните искуства на некои европски држави и да се вградат решенија кои се блиски до решенијата коишто ги содржат модерните европски закони. По примерот на Германија, на Австрија, на Унгарија, на Канада (Квебек), а од 2003 година и Република Хрватска, потребно е да се предвидат одредби со кои ќе се регулираат овластувањата на нотарите, не само во постапувањето по предметите за расправање на оставина, туку и за други работи кои можат да му се доверат да ги врши нотар, а кои не се судски (не се правораздавање), а се во судска надлежност и за кои со сигурност може да се очекува дека нотарите ќе бидат во состојба навремено, стручно, нестрасно и професионално да ги извршат.

уредена со ЗВП од 1979 година, кој немаше одредби според кои би можело судот оставинските предмети да му ги довери на постапување на нотар. Дури со донесувањето на ЗВП во 2008 година се создаде правен основ и законска можност претседателот на основниот суд да може оставинските предмети да му ги довери на постапување на нотар (член 131 од ЗВП).⁹⁾

Во ЗВП во глава VIII насловена како „Нотарите како повереници на судот“ во одредбите од членовите 131-142 е уредено постапувањето на нотарот по оставинските предмети. Одредби за надлежноста и постапувањето на нотарот по оставинските предмети има и во членовите 126-131 од ЗВП.

Имајќи го предвид неспорниот факт дека судот во постапката за расправање на оставината ги утврдува наследниците на умрениот, имотот кој ја сочинува неговата оставина и правата од оставината што им припаѓаат на наследниците, легатарите и други лица (член 120 од ЗВП), и дека при водењето на постапката пред судот најчесто нема спор помеѓу наследниците, ниту во поглед на тоа кои се наследниците, ниту во поглед на основот за повикување на наследство, како ни за имотот кој ја сочинува оставинската маса, ни за големината на наследните делови што им припаѓаат на наследниците, легатарите и на други лица, како и тоа дека во најголем број случаи работата на судот во оваа вонпарнична постапка се сведува на констатација на факти кои не се спорни ни за судот ни за наследниците, ни за легатарите или за други лица, оваа постапка, иако според законот ја води

судија поединец како вонпарничен судија, во суштина, освен изведувањето на доказите и земањето изјава за откажување од наследство кое го врши судија со записничар, другите изјави и предлози од учесниците можат да ги земат на записник и стручни соработници со записничар (член 122 од ЗВП), реално беше да се очекува дека судовите треба да се растоварат од оставинските предмети во кои нема никаков спор. Конечно тоа беше и направено со ЗВП во 2008 година.¹⁰⁾ Покрај аргументите кои се нудеа за едно вакво решение (стручноста, непристрасноста, одговорноста на нотарите и брзото и навремено постапување по добиениот предмет, секако се имаа предвид ефектите кои треба да ги предизвика - растоварувањето на судовите, односно смалување на бројот на предмети кои не се судски во смисла на судење-правораздавање.¹¹⁾

Со овластувањето на претседателите на основните судови да можат оставинските предмети да им ги доверат на постапување на нотарите, не се исцрпија сите можности за растоварување на вонпарничниот суд од неспорни работи. Затоа со ЗВП во глава XI насловена како „Делба на заеднички предмет или имот“, во членот 213 став 2 се предвиде можноста во случаите кога нема спор за начинот и условите за делба, делбата да се врши кај нотар во форма на нотарски акт.

Од вонпарничните работи кои ги врши судија, а кои не се судски и не претставуваат судење-правораздавање, кои долго време беа уредени со Законот за наследување, а сега се уредени со Законот за облига-

⁹⁾Во некои држави постапката за расправање на оставината е уредена со материјалниот закон - Законот за наследување. Таков е случајот и со Република Хрватска. Република Хрватска има закон за вонпарнична постапка и затоа постапката за расправање на оставина ја уредува со Законот за наследување. Република Хрватска во 2003 година го донесе Законот за наследување со кој го уредува правото на наследување и постапката пред судот, другите органи и овластени лица кои постапуваат во наследните работи. Заради растоварување на судовите, со Законот за наследување во Република Хрватска нотарите можат да преземаат голем дел работи од судската надлежност, но притоа е обезбедена доволна контрола од судовите врз пишаната работа. Врз основа на законот, нотарите се овластени да составуваат тестаменти, да ги чуваат тестаментите, во форма на нотарски акт да составуваат договори за отстапување и распределба на имот за време на животот, договори за доживотна издршка, договори за одрекување од наследство, договори за пренос на наследниот дел пред делба, да вршат попис на имотот на оставителот и, како судски повереници, да спроведуваат постапка за расправање на оставината.

¹⁰⁾Согласно членот 311 од ЗВП, одредбите од глава VIII - Нотарите како повереници на судот (членовите 131-141) на овој закон се применуваат од 1 март 2008 година.

¹¹⁾Во овој момент сè уште не може да се види каков е ефектот на растоварување на судовите преку бројки, затоа што нотарите годишните извештаи ги предаваат по завршување на годината. Но, веспорно е дека во судовите тоа се почувствува затоа што работата на вонпарничните судови драстично се намалила. Со отстапувањето на примената на одредбите од ЗВП според кои нотарите како повереници на судот постапуваат по предметите за расправање на оставината, бројот на спорови предмети за кои треба да одлучува суд е минимален, односно непознателен. Тоа е доволен доказ дека овластувањето кое им е дадено на претседателите на основните судови оставинските предмети да им ги доверат на постапување на нотарите има големо влијание во растоварувањето на судот од постапување по предмети во кои нема спор.

циските односи¹²⁾, тука се договорот за отстапување на имот за време на живот и договорот за доживотна издршка. Договорот за отстапување на имотот за време на живот е уреден со одредбите на ЗОО (членовите 1022-1028), а договорот за доживотна издршка е уреден со одредбите на ЗОО (членовите 1029-1035).

Договорот за отстапување на имотот за време на живот, според членот 1023 став 2 од ЗОО, мора да биде составен во писмена форма и заверен од надлежен суд. При заверката, судијата ќе го прочита договорот и ќе ги предупреди договарачите на последиците од него (член 1023 став 3 од ЗОО). Вакво беше решението сè до последните измени на ЗОО во 2008 година. Бидејќи сите заверки кои ги вршеа судовите со ЗВНР, односно со ЗН, преминаа во надлежност на нотарите, како и сите потврдувања (солемнизации) и составувањето исправи за склучување правно дело кои ги вршеше судија, преминаа исто така во надлежност на нотарите, навистина немаше ни една причина која би го оправдала натамошното заверување на овој договор исклучиво од суд, затоа што постапувањето во сила на ЗВНР, тоа повеќе не е судска работа. Но, бидејќи оваа заверка е изрично регулирана со одредби од ЗОО кои се во сила, тие мора да се почитуваат сè додека не бидат изменети. И покрај тоа што нема ни еден аргумент заверката на овој договор да ја врши суд, ова решение остана и до денес, со тоа што со Законот за изменување и дополнување на Законот за облигациските односи од 2008 година сепак се отиде чекор напред и со членовите 135 и 136 од измените се дополнија членовите 1023 и 1026 и се предвиде можноста заверката да ја врши суд или нотар.

Истото решение се предвиде и за договорот за доживотна издршка. Така, со членот 137 од Законот за изменување и дополнување на Законот за облигациските односи од 2008 година се предвиде можноста заверката да ја врши суд или нотар. Изме-

ните во ЗОО кои создадоа можност овие два договори да може да ги заверува суд или нотар, во секој случај се подобро решение од старото решение, според кое заверката на овие два договори ја вршеше само суд. Според наше мислење, нема ни еден аргумент за да може и понатаму заверката да ја врши судот, од причини што тоа не е судска работа и не е правораздавање. Затоа при идни измени и дополнувања на ЗОО би требало заверката на овие два договори да ја врши само нотар. Во поглед на прашањето кој ќе ги составува овие договори, нема никакви дилеми, тоа, пред сè, треба да го прават кфалификувани полномошници на странките-адвокати или нотар, но само во форма на нотарски акт.

Залочнатиот процес на растоварување на судот од вонпарничните работи кои не се судење, односно правораздавање, треба да продолжи. Со тоа не само што ќе се растовари судот од работи кои не се судски во вистинска смисла на зборот, туку ќе се создадат и подобри услови за судење за предметите за кои судот треба да постапува. Од друга страна, пак, за граѓаните и за другите правни субјекти се создаваат подобри услови за стручно, непристрасно, одговорно, брзо и навремено постапување по добиениот предмет, што секако е многу важно, не само за граѓаните, туку и за функционирањето на правниот систем и владеењето на правото.

Растоварување на судовите во извршна постапка

Со воведувањето на нотаријатот во Република Македонија, иако во прв момент дојде до растоварување на судовите од неспорни работи за кои судовите постапуваа во вонпарнична постапка, тој процес продолжи и во другите постапки. Така, со донесувањето на Законот за договорен залог¹³⁾ договорните страни можат на договорот за залог да му дадат својство на извршна исправа, ако при заверката на нивните потписи кај нотарот дадат изјава дека

¹²⁾ Законот за облигациските односи е објавен во „Службен весник на РМ“ бр. 18/2001, 4/2002, 5/2003 и 84/2008. Во натамошниот текст ќе биде употребуван скратено како ЗОО.

¹³⁾ Законот за договорен залог е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 5/2003. Во натамошниот текст ќе биде употребуван скратено како ЗДЗ.

се согласуваат нивниот договор за залог да има својство на извршна исправа (член 22 став 2 од ЗДЗ). Со ваквото решение се избегнува водење парнична постапка, а со тоа се растоварува судот. Покрај ова, согласно ЗДЗ, на нотарите им е ставена во надлежност и реализацијата на залогот (продажба на подвижни предмети, продажба на недвижности) и реализација на залог врз побарувања или друг вид права (интелектуални права и други сродни права), член 23 став 2 и член 59 од ЗДЗ. Реализацијата на залогот ја врши нотарот според одредбите на ЗДЗ. Откако се создаде правен основ за реализација на залогот од страна на нотар, а тоа практично значеше да се избегне долготата и скапа судска извршна постапка, дојде до значително растоварување и на онака пренатрупаните извршни одделенија во судовите. Процесот на растоварување на судовите во извршна постапка продолжи и со донесувањето на Законот за изменување и дополнување на Законот за извршна постапка.¹⁴⁾ Имено, според ЗИДЗИП во делот трети насловен како „Постапка за обезбедување“, во глава дваесет и трет, насловена како „Обезбедување со пренос на сопственоста на предмети и пренос на правата“, се создаде правен основ реализацијата на овој вид обезбедување да можат да ја вршат и нотарите.¹⁵⁾ Ваквото решение имаше влијание за растоварување на судовите во извршната материја.

Исто така, со донесувањето на ЗИДЗИП се создаде правен основ, но само по барање на овластено лице или орган кога тоа е предвидено со овој закон, нотарот да може да врши доставување или да презема друго дејствие. За преземеното дејствие или за

извршеното доставување на писменото по пошта или непосредно, нотарот за тоа составува записник, а до судот доставува заверен препис од него (член 5-а став 5 од ЗИДЗИП). И во овој случај во прашање е растоварување на судот и се разбира дека станува збор за работи кои во никој случај не се судски во смисла на судење, односно правораздавање.

Најголемото растоварување на судовите во делот на извршната постапка се направи со донесувањето на Законот за извршување.¹⁶⁾ Откако почна да се применува ЗИ (26 мај 2006 г.), извршувањето не се спроведува во суд, туку тоа го вршат лица кои имаат јавни овластувања-извршители.¹⁷⁾ Со отпочнувањето на примената на ЗИ, во судовите останаа само започнатите постапки за извршување. Меѓутоа и овие постапки можат да преминат кај извршителите, ако тоа го побара доверителот. Доверителот може да го повлече предлогот за извршување и во тој случај судот ја запира постапката, а потоа доверителот може да се обрати до извршителот тој да го спроведе извршувањето. За оние доверители кои не поднеле барање за повлекување на предлогот за извршување, постапката се води пред судот пред кој и започнала, според одредбите на ЗИП.

Во ЗИ во членот 238 став 1 предвидена е одредба според која сите започнати постапки за извршување до денот на примена на овој закон ќе се извршуваат според ЗИП, најдоцна до 31 декември 2007 година. Бидејќи започнатите постапки за извршување пред да отпочне да се применува ЗИ не завршија до 31 декември 2007 година, законодавецот беше принуден овој рок да

¹⁴⁾Законот за извршна постапка „Службен весник на Република Македонија“ бр. 53/97 е изменет и дополнет со Законот за изменување и дополнување на Законот за извршна постапка „Службен весник на Република Македонија“ бр. 59/2000 и 64/2003. Во патамошниот текст, Законот за извршна постапка ќе биде употребуван скратено како ЗИП, а Законот за изменување и дополнување на Законот за извршна постапка ќе биде употребуван скратено како ЗИДЗИП.

¹⁵⁾Така, според членот 252-д од ЗИДЗИП, ако должникот задоцни со исполнување на обезбеденото побарување, доверителот е овластен да побара од должникот, преку нотар, во рок од 15 дена да го извести и да бара предметот на кој е пренесено правото на сопственост да се продаде или пренесено право да се претвори во парп со посредство на нотар.

¹⁶⁾Законот за извршување е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 35/05, бр. 50/06, бр. 129/06 и бр. 8/08. Во патамошниот текст ќе биде употребуван скратено како ЗИ.

¹⁷⁾Резултатите од ваквиот систем на извршување се покажаа многу добри. Имено, процентите на извршени предмети континуирано растат. Така, процентот на извршени предмети во 2007 година во просек изнесуваше 40 %, во јануари 2008 г. 46 %, во февруари 51 %, во мај 47 %, во јуни и во јули 51 %, а во август 71 % и во септември 45 %. За разлика од овие проценти, во судовите, процентот на реализирани извршувања на годишно ниво беше под 20 %. Податоците се земени од образложението на Предлогот на Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување, Министерство за правда, Скопје 2008 година.

Во Република Македонија во моментот работат 54 извршители, а има именувано уште 14 кои треба да отпочнат со работа. Во канцелариите на извршителите работат вкупно 180 вработени, од кои 35 заменици, 40 помошници, стручни соработници и друг стручен и административно-технички персонал.

го продолжи за уште една година, односно до 31 декември 2008 година.¹⁸⁾ И овој рок истече, а започнатите извршни постапки не се завршија. Бидејќи според ЗИ за започнатите постапки за извршување можеше да се применува ЗИП и постапката да се води пред суд до 31 декември 2008 г., законодавецот беше доведен во ситуација или повторно со закон да го продолжи рокот на примена на ЗИП за започнатите, а незавршени постапки, или да донесе закон со кој ќе го уреди трансферот на започнатите постапки за извршување од суд кај извршител. При ваква ситуација, Министерството за правда се одлучи со закон да го уреди трансферот на предмети за кои постапката за извршување тече пред судот. Донесувањето на ваква одлука е резултат на две причини, и тоа: прво, иако судовите во голема мера се растоварија откако започна извршувањето да се спроведува кај извршителите, се очекуваше дека за две и пол години извршните предмети кои беа започнати пред судовите ќе се завршат или во најмала мера ќе се сведат на минимум, но тоа не се случи. Напротив, пред сè, поради лошата организација на работата во некои судови, извршните одделенија комплетно се пасивизираа-искусните извршни судии беа прераспоредувани во други одделенија, а на нивните места беа распоредувани нови судии без никакво искуство во областа на извршувањето, судските извршители кои во целост се зависни во постапувањето од извршните судии беа оставени самите на себе и сето тоа резултира со крајна неажурност во областа на извршувањето; како второ, статистичките податоци со кои располага Министерството за правда укажуваат дека поголемиот број судови континуирано покажуваат крајно слаби резултати во поглед на реализирани извршни предмети за да достигне таа бројка 339.608. Меѓутоа и таа бројка се покажа дека не одговара на реалната состојба со извршните предмети кои се во судовите. Ова е така од причини што Основниот суд Скопје 2 во своите извештаи со години

прикажувал бројка од 40-тина илјади предмети, иако знаел дека само еден доверител (ЕВН) во истиот суд има огромен број извршни предмети, а бројката на предметите од другите комунални претпријатија е непозната за Министерството за правда. Само Основниот суд Скопје 2 заклучно со 15.11.2008 година ја прецизирал вкупната бројка од 319.175 предмети, од кои 4.671 се извршувања врз основа на судски пресуди, а останатите се извршувања врз основа на веродостојни исправи. Вкупната бројка на извршни предмети кои се во судовите според оценката на Министерството за правда ја надминува бројката од 658.000 предмети. Оваа бројка според Министерството за правда не е дефинитивна затоа што секојдневно во Основниот суд Скопје 2 пристигнуваат предмети од Основниот суд Скопје 1, од причини што во април 2007 година дојде до промена на стварната надлежност на основните судови во Скопје, така што Основниот суд Скопје 1 постапува само по кривични предмети, а Основниот суд Скопје 2 за сите граѓански предмети, па така започнатите постапки пред Основниот суд Скопје 1 по граѓанските предмети, вклучувајќи ги тука и извршните предмети, се префрлаат во Основниот суд Скопје 2.¹⁹⁾

При ваква состојба на работите, откако Министерството за правда доби реална слика за вкупната бројка и структурата на извршните предмети кои се водат во судовите, се одлучи дефинитивно да се изврши трансфер на тие предмети од судот на извршителите и со тоа дефинитивно да се растоварат судовите од извршните предмети. Се разбира, трансферот на извршните предмети за кои сè уште постапуваат судовите ќе треба да се изврши на извршителите откако ќе биде донесен закон со кој ќе се измени и дополни ЗИ.

За таа цел Министерството за правда изготви предлог-закон за изменување и дополнување на Законот за извршување (ПЗИДЗИ), кој во месец декември 2008 година, откако ја помина владината постапка,

¹⁸⁾ Види во членот 41 од Законот за изменување и дополнување на Законот за извршување.

¹⁹⁾ Податоците кои се изнесени во трудот се земени од образложението на предлог-законот за изменување и дополнување на Законот за извршување, Министерството за правда, Скопје, декември 2008 година.

беше испратен на телата на Собранието и по расправата во собраниските комисији, Собранието на Република Македонија донесе одлука да се отвори јавна расправа, па дури потоа истиот да се донесе.

Според ПЗИДЗИ, кај извршителите ќе можат да се префрлат само оние предмети кои ги исполнуваат условите за да може извршителот да постапува по нив. Имено, тоа би биле предметите за кои започнала постапка за извршување пред суд до 26.05.2006 година, врз основа на извршна исправа. Овие предмети за кои се води постапка по правен лек по повод извршувањето ќе бидат префрлени по завршувањето на постапката по правниот лек.²⁰⁾

Во поглед на предлозите за извршување поднесени пред 26.05.2006 година, кои не се правосилни и предлозите за извршување поднесени врз основа на веродостојни исправи, за кои не е донесено правосилно решение за извршување, судот треба да ги предаде на постапување кај нотар кој ќе постапува како повереник на судот.

Во првиот случај, ако е во прашање решение за извршување донесено од судот по барање на доверителот, нотарот тоа решение му го доставува на должникот со правна поука дека во рок од осум дена има право на приговор преку нотарот до судот кој го донел решението. Ако приговорот е ненавремен, нецелосен и недозволен, нотарот со решение го отфрла. Против тоа решение дозволена е жалба до судот кој го отстапил предметот. Ако приговорот не биде отфрлен, предметот се доставува до судот и постапката продолжува како по тужба по приговор за издавање платен налог. За решенијата за кои не е изјавен приговор, нотарот става потврда на правосилност и извршност и решението му го доставува на доверителот кој може да отиде кај извршител и да побара тој да го спроведе извршувањето.

За предлозите за извршување за кои од судот се донесени решенија за извршување

врз основа на веродостојна исправа, тие решенија кои станале правосилни и извршни стекнуваат својство на извршни исправи за наплата на парични побарувања.

На ваков начин во целост би се растоварил судот од започнатите, а незавршени извршни постапки. Во судот би останале само извршни предмети за кои е во тек постапка по правен лек. Со завршувањето на таа постапка, предметот се префрла кај извршител кој ќе го определи доверителот.

Од кои работи треба да се растовари судот во парнична постапка

Ако се има предвид дека парничната постапка по правило е спорна постапка и дека во најголем број случаи судовите во вистинска смисла на зборот вршат судска функција-правораздавање, веднаш станува сосема јасно дека можноста за растоварување од предмети кои не се спорни е многу мала. Сепак, тоа не значи дека судот во парнична постапка воопшто не е можно од некои работи да биде растоварен.

Имено, со Законот за парнична постапка²¹⁾ во членот 128 предвидена е можност да може доставување да се врши и преку нотар. Според ЗПП, доставување преку нотар се врши само по барање на странка, која се согласува да ги надомести трошоците и наградата кои се предизвикани со доставата. Во таков случај судот донесува решение против кое не е допуштена жалба, со кое одредува доставата на некое писмено да му се довери на нотар кој е предложен од странката. Писменото, кое треба да го достави судот, заедно со решението, ќе го стави во посебна обвивка која ќе му ја предаде на нотарот. Нотарот е должен да ја изврши доставата според одредбите на ЗПП. За приемот на писменото кое треба да го достави и за извршената достава и преземените дејствија, нотарот составува записник. Заверениот препис на записникот за приемот на писменото заради доста-

²⁰⁾Во предлог-законот за изменување и дополнување на Законот за извршување содржани се низа одредби со кои се решава прашањето на трансферот на предметите, како на пр. во кој рок ќе се изврши трансферот, што ќе се случи ако доверителот не даде изјава кај кој извршител да се достави предметот, како ќе се изврши трансферот, кај кој извршител, што станува со преземените дејствија од страна на судот, како се решава прашањето на застарелоста, прашањето на платените судски такси и сите други прашања поврзани со трансферот на предметите.

²¹⁾Законот за парнична постапка е објавен во „Службен весник на Република Македонија“ бр. 79/2005 и 110/2008, во натамошниот текст ќе биде употребуван скратено како ЗПП.

вување и пот врдата за извршено доставување, заедно со записникот за доставата, односно недоставеното писмено, заедно со заверениот препис од записникот за преземените дејствија, нотарот без одлагање ги доставува до судот.

До растоварување на судовите може да дојде уште и во споровите за кои е можно странките да се договорат да им суди арбитража, односно спорот да го решаваат со помош на некој од другите алтернативни начини за разрешување спорови.²²⁾

Најголемо растоварување на судовите во парнична постапка, според наше мислење, е можно во постапките за издавање платен налог. Имено, ако се има предвид сегашната состојба во судовите со постапката за издавање платен налог, сосема би било оправдано да може да се очекува постапката за издавање платен налог врз основа на веродостојна исправа да не се води пред суд. Ако се има предвид тоа дека судовите во Република Македонија издаваат по неколку стотици илјади платни налози за кои најчесто нема приговор, тогаш основано се поставува прашањето зошто тоа да го прават судовите. Имено, во постапката за издавање платен налог, судот по приемот на тужбата, ако утврди дека станува збор за доспеано побарување во пари и ако тоа побарување се докажува со веродостојна исправа која е приложена кон тужбата во оригинал или заверен препис, ќе му издаде налог на тужениот да го исполни тужбеното барање (член 418 став 1 од ЗПП). Основано може да се очекува дека во овие постапки наместо судот, исто така квалитетно и многу ефикасно би можел да постапува и нотар. Со тоа од една страна би се растоварил судот од една енемна бројка на предмети, а од друга страна решавањето на овие предмети би било многу побрзо и со помали трошоци. Постапувањето на поинаков начин и во друга постапка пред друг орган, односно лице кое врши јавни овластувања (нотар), во секој случај треба да биде уредено со

закон. Тоа е уредено со предлог-законот за изменување и дополнување на Законот за извршување. Тоа би можело да се направи по примерот на други држави каде што се покажа дека навистина е многу порационално и поекономично платните налози да не ги издаваат судовите.²³⁾ Таква беше состојбата и кај нас до отпочнувањето на примената на ЗИ (26 мај 2006 година). Имено, бројот на платните налози кои ги издаваа судовите беше многу мал, затоа што доверителите можеа да го остваруваат своето право во извршна постапка, односно да бараат судот да донесе решение за извршување врз основа на веродостојна исправа, без претходно да бараат судот да издаде платен налог во парнична постапка. Само ако должникот приговореше на решението за извршување, тогаш предлогот за извршување се сметеше како да е поднесена тужба и постапката продолжуваше пред парничниот суд како постапка по тужба за издавање платен налог. Во случаите кога доверителот не побарал извршување врз основа на веродостојна исправа, односно не се обидел да го намира побарувањето во извршна постапка, не беше можно да се бара издавање платен налог. Судот можеше да постапува по тужба за издавање платен налог само ако доверителот докажеше дека има правен интерес судот да му донесе одлука, во спротивно, ако тужителот не го наведеше правниот интерес, неговата тужба судот ќе ја отфрлеше како недопуштена.

Бидејќи со отпочнување на примената на ЗИ не може да се бара извршување врз основа на веродостојна исправа (извршителот спроведува извршување само врз основа на извршна исправа), за доспеаните парични побарувања за кои должниците не сакаат доброволно да ги платат, доверителите немаат друга можност, освен со тужба да бараат судот да издаде платен налог за да можат, откако ќе добијат извршна исправа, да се обратат до извршителот за присилно извршување. При една ваква сос-

²²⁾ЗПП содржи изрична одредба според која постапката се прекрпува кога двете странки тоа ќе го побараат заради решавање на спорот со посредство или на друг начин (член 200 ст. 1 т.б.)

²³⁾Во Република Хрватска за доспеани побарувања во пари кои се докажуваат со веродостојни исправи, извршувањето се спроведува преку нотар. Само ако странката приговор на решението за извршување кое го донел нотарот, тогаш постапката се пренесла кај судот.

тојба бројот на тужбите за издавање платен налог енормно се зголеми.²⁴⁾ Поради ова, Министерството за Правда, со цел да ги растовари судовите од ваквите предмети, а имајќи го предвид фактот дека во постапката по тужба за издавање платен налог врз основа на веродостојна исправа во суштина станува збор за неспорни ситуации, пристапи кон измени и дополнувања на ЗПП. Судовите треба да постапуваат само во спорните предмети, односно само во предметите каде има правораздавање. Издавањето на платните налози врз основа на веродостојни исправи во суштина е неспорна постапка во која не учествува тужениот, бидејќи судот го издава платниот налог ако се исполнети законските претпоставки, а тужениот сè уште ја нема добиено тужбата. Со измените и дополнувањата на ЗПП се предвидува судот да постапува по тужби за издавање платен налог само ако доверителот докаже дека има правен интерес судот да му донесе одлука, а тоа ќе биде само во предметите за кои извршувањето треба да се спроведе во странство.

Со предложените измени и дополнувања на Законот за извршување се предвидува извршителот да може да спроведува извршување и врз основа на решение донесено од нотар со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа за доспеани парични побарувања. На овој начин би се растовариле судовите, не само од предметите по тужбите кои се веќе поднесени за издавање платен налог, туку и во иднина, бидејќи се стекнуваат со можноста да се бара извршување врз основа на решение кое го донел нотарот со кое се дозволува извршување врз основа на веродостојна исправа, а со тоа би се создале услови за многу поефикасно постапување по предметите коишто претставуваат вистинска судска надлежност-одлучување по спорни граѓански и кривични предмети.

Иако предвидените измени и дополнувања на ЗИ и на ЗПП беа во собраниска

постапка и требаше да бидат усвоени до 31 декември 2008 година, бидејќи се донесе одлука да се оди на јавна расправа, донесувањето на овие измени се очекува да биде во наредните месеци од оваа година. До донесувањето на споменатите закони за изменување и дополнување на ЗИ и на ЗПП, останува и понатаму по тужбите за платните налози да постапуваат судовите.

Резиме

Неспорна е констатацијата дека правдата е спора. Причини за тоа има повеќе. Некои од нив се од објективна, а некои од субјективна природа. Една од причините за тоа секако е тоа што судовите постапуваат и за работи кои не се спорни и не претставуваат правораздавање. Процесот за растоварување на судовите од неспорни работи започна со донесувањето на Законот за вршење на нотарските работи во 1996 година и тој процес трае сè до денес, но со различен интензитет. Во најголем број случаи растоварувањето на судовите досега се одвиваше во доменот на надлежностите од вонпарничната постапка. Така, од судовите е изземено составувањето и потврдувањето исправи, заверката на потписи, ракописи и преписи, воведен е нотарски депозит, со што во еден добар дел е растоварен судот од работи кои не се правораздавање. Со донесувањето на Законот за договорен залог растоварени се судовите во делот за засновање залог, а особено во делот за реализација на залогот. Во поново време направен е сериозен чекор во растоварувањето на судовите во вонпарнична постапка, со тоа што со донесувањето на Законот за вонпарнична постапка во 2008 година, на нотарите им е доверено да ја расправаат оставината.

Во делот на извршната постапка со отпочнување на примената на Законот за извршување во мај 2006 година судовите не спроведуваат извршување, што во голема

²⁴⁾ Така, само Основниот суд Скопје 2 Скопје, заклучно со 15.11.2008 година, ја прецизира вкупната бројка на извршни предмети кои се во работа кај него на 319.175 предмети, од кои само 4.671 се предмети за кои треба да се постапува според извршна исправа (пресуда), а останатите се предмети за кои судот треба да постапува врз основа на веродостојна исправа од комуналните претпријатија (ЕВН, Водовод, Топлификација и др.). Притоа само предметите кои ги поддел ЕВН ја вадминуват бројката од 186.000. Слична е состојбата скоро во сите судови во земјата. Податоците се земени од предлогот на законот за дополнување на Законот за парнична постапка, Министерството за правда, Скопје, декември 2008 година.

мера е растоварување. Сепак, во овој дел има голем број започнати, а незавршени извршни постапки пред судовите (нивниот број е со стотици илјади предмети), за што е потребно законодавецот да реагира со соодветни измени во Законот за извршување и овие предмети да се префрлат кај извршителите. Процесот на оваа активност е во тек и ако тој успешно се заврши, тоа ќе биде големо растоварување на судот.

Што се однесува на растоварувањето на судовите во делот за парничната постапка, досега најмалку е направено, иако и таму има предмети кои не се спорни и би можеле да се изземат од судот и да се доверат на постапување на други органи или лица кои вршат јавни овластувања. Станува збор за енемната бројка (со стотици илјади) платни налози кои судот ги издава врз основа на веродостојна исправа. Изземањето на платните налози од судот во голема мера би било растоварување на судовите и сигурно не би

влијаело само на ефикасното и побрзо решавање на другите предмети, туку, што е и најважно, на квалитетот во донесувањето на одлуките во другите предмети кои во вистинска смисла се и правораздавање.

Растоварувањето на судовите треба да биде процес којшто треба да доведе до тоа во надлежност на судовите да останат само предмети во кои има правораздавање. Сите други предмети во кои нема правораздавање, а станува збор за огромна бројка на предмети во кои нема спор, се големо оптоварување за судовите кое има и директно влијание на нивната ажурност, а особено на квалитетот во донесувањето на одлуките во другите предмети.

Проф. д-р Арсен Јаневски,

Правен факултет
„Јустинијан Први“ Скопје

ПРАШАЊА И ОДГОВОРИ

1. Прашање:

Дали може да се завери договор за продажба или подарок на куќа, легално изградена, ако земјиштето под куќата со дворно место сеуште не е приватизирано, а новиот Закон за градежно земјиште не познава термин „приватизација“ и постапка за приватизација.

Одговор:

За легално изградената куќа и земјиштето неопходно потребно за нејзино користење, сеуште не приватизирано, постои двоен правен режим. Куќата како недвижност е во правен промет и сопственикот може да ја отуѓи со правно дело. Меѓутоа, на неприватизираното земјиште сопственикот има право на користење до приватизација или долготраен закуп. Законот за градежното земјиште (Службен весник на РМ бр.82/08) во глава IV уредува посебни случаи на стекнување право на сопственост на градежно земјиште. Така, во одредбите на членот 50 дава право на лицето које користи градежно земјиште или неизградено земјиште пренесено од поранешен сопственик да може да стекне право на сопственост на тоа земјиште ако истото го користи врз основа договор повеќе од 20 години од денот на склучување на договорот и кога ќе плати данок на промет за земјиштето.

Постапката за стекнување право на сопственост ја води орган на државна управа надлежен за управување со градежното земјиште.

Од вакво законско решение се заклучува дека до завршување на постапка за приватизација постои право на користење во корист на носителот, односно сопственикот на градежниот објект. Правото на користење се запишува во катастарот на недвижности до правосилното окончување

на постапка за приватизација, согласно член 216 од Законот за катастар на недвижности (Службен весник на РМ бр. 40/08). Според тоа сопственикот на легално изградената куќа со правно дело може да ја отуѓи и пренесе сопственоста, а за земјиштето право на користење до приватизација. Како аргумент за ваква констатација треба да се имаат предвид и одредбите од членот 254 од Законот за сопственост и други стварни права каде стои дека трансформација на право на користење во други сопственички облици, односно право на долготраен закуп ќе се уреди со Законот за градежно земјиште. Тоа значи дека во преодниот период до правосилно завршување на трансформацијата, ќе постои правото на користење и како такво може да ја дели судбината на градежниот објект.

Исто така сопственикот на легално изградената куќа со правно дело договор за залог-хипотека може истата да ја стави под залог во полза на заложен доверител заедно со правото на користење на земјиштето (односно сопственоста на земјиштето е на РМ со прибележано право на користење на име на сопственикот на објектот, а објектот и земјиштето да лежат на иста КП).

2. Прашање:

Дали странец може да купи куќа со дворно место, градежно земјиште двори и под објект и што се подразбира под поимот „станбена зграда“?

Одговор:

Правата на странски лица се уредени во Законот за сопственост и други стварни права (Службен весник на РМ бр. 18/01) членови 240-252. Странски физички лица можат со наследување да стекнуваат право на сопственост врз недвижни ствари под

услови на реципроцитет, а правните лица врз основа на тестамент, член 243 став 1 и 2.

Странски физички лица може под услови на реципроцитет да стекнуваат право на сопственост на стан или станбена зграда, а на деловен простор право на сопственост и право на долготраен закуп. Тоа право го имаат и правните лица, член 244.

По однос на градежните земјишта, странските физички и правни лица можеа да стекнат право на долготраен закуп под услови на реципроцитет, член 245.

Меѓутоа, со Законот за изменување и дополнување на ЗСДСП (Службен весник на РМ бр. 92/08), режимот на правата на странските лица е изменет, односно тие се поделени на држави членки на Европската Унија и Организација на економска соработка и развој (ОЕЦД). Ако се резиденти на **држави членки на ЕУ и ОЕЦД**, можат со наследување да стекнуваат право на сопственост на недвижни ствари во РМ под исти услови како и државјаните на РМ.

Оние странски физички и правни лица резиденти на држави **коп не се членки** на ЕУ и ОЕЦД, можат да стекнат право на сопственост на стан, станбена зграда и деловен простор под исти услови на реципроцитет, член 244 став 1 и 2.

По однос стекнување право на сопственост на градежно земјиште условите за странски лица се слични како кај станбен и деловен простор, односно ако се резиденти на држави членки на ЕУ и ОЕЦД можат да го стекнат правото врз основа согласност од министерот за правда, а оние чии држави кои не се членки на ЕУ и ОЕЦД или се бара реципроцитет и согласност од министерот за правда.

Според изложеното да се одговори на поставеното прашање треба да се утврди претходно странското лице на која држава е резидент и таа дали е членка на ЕУ и ОЕЦД или не е и условите кои треба да ги исполни.

Поимот станбена зграда го уредува Законот за градење (Службен весник на РМ бр. 51/05) со измени и дополнувања (Службен весник на РМ бр.82/08), во членот 50 став 1 точка 4 до три нивоа висина, а семејна кука во точката 5.

Резидентите на држави членки на ЕУ и ОЕЦД можат со правно дела да се стекнат со сопствениост на објект (кука, стан, станбена зграда и деловен простор), но доколку со истото правно дело му се пренесува и правото на користење на земјиштето под објектот и дворно место за тоа е непоходно потребно нотарот да прибави согласност од министерот за правда, а доколу земјиштето како градежно изградено земјиште (земјишто под објектот и дворно место) е приватизирано во тој случај не се бара согласност од Министерот за правда.

3. Прашање:

Како да се утврди статусот резидент на странско лице при склучување правни дела предмет на недвижности во Република Македонија, кои треба да ги солемнизира нотарот.

Одговор:

Поимот резидент се употребува во Законот за изменување и дополнување на ЗСДСП (Службен весник на РМ бр. 92/08) кога го уредува прашањето за правата на странски лица при стекнување права на недвижности во РМ. Во Законот не е определено што се подразбира под овој поим. Во правната лексикографија за зборот „резидент“ е дадено толкување дека тоа е граѓанин на некоја држава што живее слободно во друга држава. Меѓутоа, ваквото толкување е многу неопределено да може да се оцени кои странски лица се резиденти во која држава и дали таа е членка или не е во ЕУ и ОЕЦД при солемнизацијата на правното дело. Упатно е нотарите по ова прашање да побараат одговор од Министерот за правда за секое странско лице, откако ќе бидат презентирани сите релевантни факти и докази.

4. Прашање:

Дали нотарот може да потврди (завери) Договор за продажба на недвижност со непосредна спогодба во извршна постапка пред извршител.

Одговор:

Нотарот нема потреба да потврдува (заверува) Договор за продажба на недвижност заклучен пред извршител со непо-

средна спогодба. Откако купувачот ќе ја плати продажната цена, извршителот донесува заклучок за предавање на недвижноста во владение, член 178 став 1 од Законот за извршување. Овој договор произведува правно дејство од денот на донесување заклучок за предавање на недвижноста. Заклучокот што го донесува извршителот претставува правен основ за стекнување право на сопственост, член 175 став 7 од ЗИ.

Заложно право

5. Прашање:

При реализација на заложно право од извршената продажба во 2007 година добиените средства од 2.500.000,00 денари заложниот доверител побарал да се депонираат во нотарски депозит. Подоцна нотарот на записник составил распределба на средствата добиени од продажбата, а заложниот должник поднел приговор и тужба за оспорување на распределбата. Во март 2009 година нотарот ги уплатил депонираните пари на доверителот во износ од 2.530.000,00 денари, бидејќи на депозитот банката засметала позитивна камата. Со овие пари заложниот доверител сеуште не бил намирен, а вратил во депозит 30.000,00 денари со барање нотарот да одлучи како да ги распредели. Се бара мислење за овој правен проблем.

Одговор:

Сретствата добиени во постапка за реализација на заложен предмет припаѓаат на заложниот доверител поради ненамирен долг од должникот. Со оглед дека парите извесно време стоеле на нотарски депозит во банка, била засметана позитивна камата. По својата правна природа камата е цивилен плод на парични вредности. Во случајот засметаната камата на депонирани парични сретства припаѓа на заложниот доверител затоа што потекнуваат од негов депозит, а побарувањето према должникот не било сеуште намирено целосно.

Според одредбите на члснот 69 став 1 од Законот за договорен залог е предвидено ако од добиените средства при продажбата

се намират доверителите, остатокот од средствата ако има, се исплаќа на заложниот должник. Со оглед дека заложниот доверител целосно сеуште не е намирен, тоа значи дека каматата треба да му се исплати и ќе му се засмета како дел од исплата на побарувањето према должникот, односно сразмерно намали.

6. Прашање:

Предмет на расправање во оставинска постапка е непаричен влог на оставителот во трговско друштво основано од него како основна главнина во ДООЕЛ. Наследниците не сакале да се прифатат за наследници на правото на основачкиот влог. Дали нотарот може да донесе решение во кое ќе утврди дека наследниците дале негативни наследнички изјави и истовремено изјавиле дека немаат правен интерес трговското друштво да продолжи со работа и дали таквото решение ќе биде основ за престанок на друштвото.

Одговор:

Основачкиот непаричен влог на оставителот вложен во трговското друштво е во сопственост на основаното друштво, член 40 став 2 од ЗТД, а основачот имал права предвидени во Законот за трговските друштва и одлуката за основање на истото, член 35 од ЗТД.

Со смртта на основачот, правата од основачкиот непаричен влог ги наследуваат наследниците. Каква наследничка изјава ќе дадат наследниците на записник кај нотарот, кој ја спроведува оставинската постапка и тоа позитивна или негативна е нивно лично право. Ако дадат негативна наследничка изјава, односно се откажат од наследството, ќе се повикаат наследници од нареден наследен ред се до додека има наследници кои можат да наследеат по сила на закон, а по тоа доколку нема наследници имотот-уделот се пренесува во сопственост на општината.

Прашањето дали наследниците имаат или немаат интерес да продолжи со работа трговското друштво не во надлежност на оставинската постапка, туку изјавата треба

да се даде во институција каде е извршена регистрација и тоа во надлежниот суд или Регистарот.

Според одредбата на членот 266 став 1 од ЗТД јасно стои дека друштво од едно лице, **во кое сопственик на уделот е физичко лице**, престанува со смртта на тоа лице ако по спроведената оставинска постапка наследниците не бараат друштвото да продолжи со работа. Од ваква законска одредба произлегува дека после спроведена оставинска постапка наследниците пред надлежниот орган за регистрација на трговски друштва треба да изјават дека не бараат друштвото да продолжи да работи. Одлука за престанок на регистрираното трговско друштво, како правно лице, ќе донесе органот за негова регистрација, а не оставински суд кој ја расправа оставината, во случајот непаричниот удел на оставителот, како право.

7. Прашање:

Во оставинска постапка во оставинска маса постоел движен и недвижен имот, а наследниците сакале да дадат изјави со кои се прифаќаат за наследство само на недвижен имот, а некои само на движниот. Дали е допуштено да се земат на записник вакви изјави?

Одговор:

Наследниците не може да даваат делумни наследнички изјави со кои во дел на оставината се прифаќаат за наследство, а во дел се откажуваат. Вакви наследнички изјави не се допуштени, член 131 став 1 од Законот за наследување.

8. Прашање:

Оставителот составил тестамент и го зел да го чува самиот, а има наследници, деца кои се наоѓаат во Турција и имаат турско државјанство. Се поставило прашање дали на рочиште за расправање оставина да се повикаат наследниците од Турција и тогаш да се прогласи тестаментот или да се прогласи тестаментот одвоено и потоа да се закаже рочиште и повикаат наследниците.

Одговор:

Нотарот може да го прогласи тестаментот на записник преди одржување рочиште

за расправање оставина или на самото рочиште во постапка предвидена во членот 156 и 157 од ЗВП.

Во случајот поради учество на наследници странци од друга држава упатно е да се прогласи тестаментот преди рочиште за расправање на оставина, а со поканите да им се испрати и копија, од прогласениот тестамент и кога ќе се јават на рочиштето да знаат каква изјава ќе дадат. Ова со цел да се постигне економичност во постапувањето.

9. Прашање:

Оставителот заклучил договор за доживотна издршка со својот син. Во текот на исполнување на договорот синот, како давател на издршката, починал. Примателот на издршката продолжил да живее во заедничко домаќинство со снаата и внуците од синот, кои продолжиле да го исполнуваат договорот. Во оставинската постапка на покојниот примател на издршката се поставило прашањето: што да се прави со договорот за доживотна издршка, ако се запре постапката и кој ќе го наследи тој имот или во исто време да се води оставинска постапка и за покојниот син.

Одговор:

Договорот за доживотна издршка е двостран товарен и алеаторен договор со кој давателот на издршката се обврзува да го издржува доживотно примателот на издршката, а примателот на издршката во надомест му го остава целиот свој имот или определен дел од имот, чие предавање е одложено се до неговата смрт, член 1029 од ЗОО. Во случај смрт на давателот на издршката, неговите обврски поминуваат на неговиот брачен другар и на неговите потомци што се повикани на наследство, ако тие се согласни со тоа, член 1035 став 1 од ЗОО.

Со оглед дека во случајот обврските за издршка на примателот на издршката ги презеле наследниците на давателот на издршката после неговата смрт и договорот бил исполнет до крајот на животот на примателот, тоа значи дека оставинската постапка по оставината на покојниот прима-

тел на издршката, во обемот на имотот што е наведен во договорот, постапката треба да се запре. Правосилното оставинско решение ќе претставува основ во јавната книга, катастар на недвижности како сопственик да се запише пок. син на оставителот. Потоа во друга оставинска постапка за пок. син ќе се појави во негова оставинска маса имотот што го добил со договорот за доживотна издршка и ќе го наследат неговите наследници. Не може во една оставинска постапка да се расправаат две оставини и тоа на покојниот татко и син, бидејќи секој има свој имот и наследници, побарувања и долгови према разни субјекти.

10. Прашање:

Дали мора да се врши попис и процена на имотот на оставителот ако има само еден наследник на кој му е одземена деловна способност, сместен во дом за стари лица, оставинската постапка е поведена од Центарот за социјални работи, кој треба да ја донесе одлуката нотарот или судот?

Одговор:

Попис и процена на имотот во оставинска постапка се врши со одлука на судот кога не се знаат наследниците, кога наследниците се лица кои поради малолетство, душевна болест или други околности се неспособни, или се неспособни целосно да се грижат за своите работи, член 146 став 1 од ЗВП.

Со оглед дека во случајов на наследникот му била одземена деловната способност и сместен во дом за стари лица, потребно е да се донесе одлука да се изврши попис и процена на имотот на покојниот и да се заштитат интересите на наследникот. Одлука за пописот ја донесува судот, а може да го овласти и нотарот тоа да го стори согласно одредбите на членот 150 став 1 од ЗВП. Нотарот може да донесе одлука за попис и процена по овластување од членот 150 став 2 во врска со членот 146 став 2 и 3 од ЗВП. Во случајот нотарот треба да побара судот да донесе одлука за попис и процена и самиот да го стори тоа дејствие или да го овласти нотарот.

11. Прашање:

Ако во текот на оставинска постапка се покаже дека постои договор за доживотна издршка, како и тестамент за друг имот кој е непрогласен, како да се постапува во случајот?

Одговор:

Ако постои тестамент составен од оставителот и непрогласен истиот ќе го прогласи нотарот во пропишаната постапка, член 156 и 157 во врска со член 136 став 1 од Законот за вонпарнична постапка. Прогласениот тестамент ќе се соопшти на учесниците во оставинската постапка и ако нема спорни прашања ќе се огласат тестаментални наследници.

Договорот за доживотна издршка е товарен и алеаторен договор и произведува правно дејство после смртта на примателот на издршката. Во оставинска постапка, доколку од учесниците овој договор не се оспорува, во делот на имотот што бил опфатен, постапката ќе се запре, а со тоа ќе се оснажи.

Од горното произлегува дека нотарот во оставинското решение во еден дел ќе ја запре постапката, а во втор дел ќе изврши распоред според волјата на тестаторот во тестаментот.

Доколку постои Договор за доживотна издршка и Тестамент со кои се располагаало со ист имот во тој случај Договор за доживотна издршка има појака правна сила, како двострано теретен договор.

12. Прашање:

Бил заклучен договор за доживотна издршка меѓу брачни другари. Мажот, како примател на издршката починал и сопругата во оставинска постапка барала да се запре оставината во делот на имотот наведен во договорот. Децата од првиот брак на покојниот го оспорувале договорот за една половина од имотот затоа што бил на нивната мајка. Во кој рок треба да се упатат на спор децата што го оспоруваат договорот?

Одговор:

Според одредбите на член 176 став 2 од ЗВП нотарот при прекинување на постап-

ката со решение ќе определи рок да се поведе парнична постапка, а согласно член 27 став 1 од ЗВП не подоцна од 30 дена.

13. Прашање:

Била расправена правосилно оставината на покојниот пред 20 години со тестаментално наследување. Сопругата со тестаментот не добила дел, а не побарала и нужно наследство, односно нужен дел. Откако поминале повеќе години сега сопругата побарала во оставинска постапка да се признае право на денационализација на земјиште од покојниот со цел да оствари право во управна постапка.

Одговор:

Со оглед дека сопругата учествувала во постапката за расправање на оставината и во неа не побарала и не го остварила правото на нужен дел, решението за наследување станало материјално правосилно. Но доколку се работи за право на денационализација на имот кој не е опфатен во постапката за расправање на оставината (што во пракса се случива најчесто) тогаш нотарот ќе постапи како со барање за расправање на оставина на новопронајден имот, па така сопругата би имала право да и се признае правото на денационализација за национализираниот имот согласно одредбата од член 185 од ЗВП.

14. Прашање:

Наследниците барале да се донесе оставинско решение за признавање право на денационализација на повеќе парцели земјиште. Еден од наследниците барал да се одвои една парцела-нива затоа што смета дека е негова сопственост, а не на покојниот татко. По однос другите парцели не било спорно дека припаѓале на покојниот татко. Дали може да се донесе оставинско решение и признае право на денационализација за неспорните парцели, а за спорната парцела да се упати на спор и после завршување на спорот да се продолжи оставинската постапка само за овој дел.

Одговор:

Расправање оставина на оставаителот во постапката по правило е целосна, а не

парцијална. Тоа произлегува од одредбите на член 120 од ЗВП каде е предвидено дека во постапката за расправање на оставина судот ги утврдува наследниците на умрениот, имотот кој ја сочинува неговата оставина и правата од оставината што им припаѓаат на наследниците, легаторите и на други лица. Во решението за наследување, член 177 од ЗВП, помеѓу другото се означуваат недвижностите, подвижниот имот и правата.

Според изложеното не може да се признае право на денационализација само за неспорните парцели, а за спорните парцели да се одлучува по завршување на спрот во парнична постапка.

Потребно е да се упати на спор учесникот кој смета дека една парцела-нива е негова и од исходот во парничната постапка да се одлучи конечно и расправи цела оставина.

15. Прашање:

Починале: дедото, таткото, синот и внукот во различни временски периоди. Поради нерасправена оставина на сите починати, било побарано преку судот да се расправи оставината со едно решение за сите починати. Судот го поверил предметот на нотарот да ја спроведе оставинската постапка. Дали може со едно решение да се расправи оставина на повеќе починати лица?

Одговор:

Не може да се расправи оставина во една оставинска постапка на повеќе лица, без оглед на времето кога починале. Секој оставител има свој имот во актива и пасива, круг на наследници и учесници во постапка, може да располагал со имотот преку тестамент, договор за доживотна издршка, авторски и други права. Се ова мора да се расправи во едно оставинско решение.

Во случајот по поднесениот предлог за расправање оставина на повеќе лица е потребно нотарот да го врати предметот на судот, кој го поверил предметот, да му укаже дека треба да се оформат толку оставински предмети колку има оставители и дури потоа да се продолжи одвоено постапката.

16. Прашање:

Дали може нотарот да солемнизира договор за дар на недвижност-кука во кој работодавачот пренесува право на сопственост и владение на даропримачот, а за себе задржува право на домување и за својата брачна другарка, и со клаузула даропримачот да не може да ја отуѓува додека е жив работодавачот?

Одговор:

Во нашиот правен систем е дозволено да се стекнува право на домување врз основа на правно дело, согласно член 223 од Законот за сопственост и други стварни права. Во случајот правото на домување било засновано со договор за работодавачот и неговата сопруга. За правото на домување соодветно се применуваат одредбите кои го регулираат правото на плодоуживање, член 209 до 220 од ЗСДСП.

Нотарот е овластен да го завери овој договор, согласно одредбите на членот 213 став 2 од ЗСДСП и со заверката се стекнува правото на лична службеност.

Договорот за дар претставува двостран договор со изразена волја на двете договорни страни и е добротин, бесплатен (лукративен). Меѓутоа, во случајот е посебна врста договор за дар со товар, налог, согласно одредбите од член 560 став 1 од ЗОО, односно дарувачот му дава товар, налог, на даропримачот да не ја отуѓува недвижноста-куката додека е жив. Даропримачот го прифатил овој налог и ако не го исполни може да се бара раскинување на договорот, член 360 став 2 од ЗОО.

17. Прашање:

Ако во оставинска постапка се покаже договор за доживотна издршка за еден имот, а тестамент за друг имот на оставителот, како да постапува нотарот?

Одговор:

Ваква ситуација во оставинска постапка е можна и допуштена. Откако ќе се спроведе целата оставинска постапка со оставинско решение ќе се одлучи така што под I ќе се запре постапката за оној имот на оставителот опфатен во договорот за доживотна издршка, а под II ќе се распредели имотот

наведен во тестаментот на тестаменталните наследници.

Меѓутоа, ако постои имот на оставителот кој не е опфатен во договорот за доживотна издршка и во тестаментот, во тој случај под III ќе се распредели овој имот на законските наследници. Со тоа целосно ќе се расправи оставината.

18. Прашање:

Ако во оставинска постапка се утврди дека покојниот немал имот, а трето лице, како доверител на покојниот сака да остварува побарување према оставинска маса и наследниците, како да се постапува?

Одговор:

Кога ќе се утврди во постапката дека покојниот не оставил никаков имот и нема што да се наследи, тогаш ќе одлучи да не се води постапка, согласно член 165 став 1 од ЗВП.

Третото лице кое се јавува како доверител на покојниот со цел да оствари побарување, нема да се упатува на спор во парнична постапка, туку може самостојно да води спор према наследниците кои одговараат на долговите на оставителот во висина на наследеното, член 137 став 1 од Законот за наследување. Со оглед дека во случајот наследниците немало што да наследат, тие немаат основ за одговорност за долговите на покојниот.

19. Прашање:

Право на наследување на вобрачниот другар на имотот на покојниот во смисла на одредбата од членот 4 од ЗН, каде стои дека вонбрачното сродство се изедначува со брачното?

Одговор:

Во нашиот правен систем вонбрачните другари кои живееле во вонбрачна заедница и која траела најмалку една година се изедначени со брачната заедница во поглед на правата на меѓусебно издржување и за имотот стекнат за време траење на таа заедница, член 13 од Законот за семејството, во врска со член 91 од ЗСДСП.

Меѓутоа, вонбрачните другари немаат право меѓусебно да се наследуваат, бидејќи

вонбрачниот другар не спаѓа во наследните редови. Во член 4 став 1 од Законот за наследување е предвидено дека во поглед на наследувањето вонбрачното сродство се изедначува со брачното, но тоа се однесува на други случаи и тоа: вонбрачни деца, а сродството создадено со потполно посвојување со крвното сродство. Вонбрачни деца се оние кои се признаени од родителите или ако вонбрачно татковство или мајчинство е утврдено со правосилна судска одлука.

20. Прашање:

Како Нотарот ќе наплати нотарска награда и судска такса кога судот оформил еден предмет (една обвивка на спис) со два „О“ броја за двајца брачни сопружници.

Одговор:

По право не може да се води една оставинска постапка за двајца оставители, бидејќи може да се појават различни наследници.

Меѓутоа доколку судот оформил еден предмет за двајцата брачни сопружници со два „О“ броја, тогаш нотарот постапува како со еден предмет и донесува едно решение под став 1 и став 2, па тогаш нотарот наплаќа една награда и една такса како за еден оставител.

Но доколку наследници на брачните сопружници се различни тогаш нотарот треба да го врати предметот за да судот оформи два посебни предмета (обвивка на спис).

ОДЛУКИ ОД ДИСЦИПЛИНСКИ СОВЕТ НА НКРМ

Согласно член 116 и 117 став 1 од Законот за нотаријатот нотарот може да биде земен на дисциплинска одговорност само ако стори дисциплинска повреда по своја вина, а не и за повреда која ќе ја стори заменик - нотар кој во одреден временски период го заменува.

Од образложението:

Во предлогот за покренување на дисциплинската постапка доставен од страна Министерството за правда до Нотарската комора на Република Македонија, бр.07-2784/5 од 2.06.2008 год, укажува дека нотарот НН, односно неговиот помошник, при сочинување на нотарскиот акт УЗП 8395/2008 од 2.05.2008 год.- заверка на потпис, постапувал спротивно на член 26 став 1 и 2 од Законот за нотаријатот, па на таков начин да сторил дисциплинска повреда од член 127 став 1 алинеја 1 од истиот закон, како и да постапувал спротивно на член 11 од Правилникот за видот, содржината, формата и начинот на водењето на актите и книгите на нотарот, примањето и пишувањето на исправите и предметите од вредности и нивното издавање и преземање, како и преземање на други формални дејствија, па на таков начин да сторил дисциплинска повреда од член 125 став 1 алинеја 3 од наведениот закон, со предлог да биде изречена дисциплинска казна согласно со закон.

Врз основа на оценката на наводите од доставениот предлог, одбраната на именуваниот Нотар, како и од извршениот увид во списите на предметот, Дисциплинскиот совет ја утврди следнава фактичка состојба: во временскиот период од 29.04 до 9.05.2008 год. нотарот НН бил отсутен од работа (нотарската канцеларија), за кое време го заменува, во својство на заменик-нотар, лицето НН согласно член 98 од ЗН. При тоа, видно од нотарската исправа - УЗП 8395/2008 од 2.05.2008 год., заверката на потписот (легализација) го извршил заменик-нотар НН (неговото име во тоа својство е назначено во воведот и на крајот на актот со неговиот своерачен потпис). Обврската на заменик - нотар е нотарскиот акт уредно да го регистрира во уписникот УЗП.

При така утврдената фактичка состојба по предметот, според наоѓањето на Дисциплинскиот совет, нотарот НН не може да биде земен на дисциплинска одговорност за повреда од член 26 став 1 и 2, а во врска со член 127 став 1 алинеја 1 и член 125 став 1 алинеја 3 од ЗН. Имено, според член 98 став 1 од ЗН ако нотарот е отсутен, болен или од други причини е спречен подолго време да ја врши својата служба ќе се именува заменик нотар. Според став 7 заменик нотар ги врши сите работи кои според закон е овластен да ги врши нотарот, а според став 8 сите работи кои ги врши имаат иста правна сила како да ги врши нотарот кој го заменува. Од друга страна, согласно член 116 од ЗН нотарот е лично одговорен за вршење на нотарската служба, а според член 117 став 1 за повреда на законот, Кодексот на професионалната етика на нотарите и актите на Комората нотарот одговара дисциплински. Тоа значи дека нотарот може за сторената дисциплинска повреда да одговара под услов ако самиот, по своја вина, ќе ја стори повредата, а не и за повреда која, евентуално, ќе ја стори заменик - нотар кој во одреден временски период го заменува, ако се има предвид неговиот статус и овластувањата од цитираниот член 98 од ЗН.

Бидејќи во случајов нотарскиот акт УЗП 8395/2008 од 2.05.2008 год., е составен од страна на заменик-нотар НН, а не и од страна на нотарот НН, истиот не може дисциплински да биде одговорен за евентуално сторените пропусти од страна на заменик-нотарот, поради што, согласно член 33 став 1 алинеја 1 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка, е ослободен од одговорноста дека ги сторил наведените дисциплински повреди.

(одлука на Дисциплинскиот совет на НКРМ, ДП бр.5/08 од 27.09.2008 год.).

Прибележувањето во имотниот лист на податокот дека за недвижноста се води спор, не го ограничува правото на сопственост затоа што прибелешка не го попречува располагањето со имотот.

Од образложението:

Против нотарот НН, од страна на Министерството за правда до Нотарската комора на Република Македонија, поднесен е предлог за поведување на дисциплинска постапка бр. 09-98/8 од 18.04.2008 год., во кој се наведува дека истиот при вршење на нотарската служба на ден 4.05.2007 год. составил нотарска исправа - потврдување на приватна исправа ОДУ бр.350/07 од 4.05.2007 год. договор за продажба на недвижност, без притоа да внимава на впишаните податоци во доказите врз основа на кои ја потврдил приватната исправа, па на таков начин да сторил многу тешка дисциплинска повреда од член 118 став 3 точка в) - првиот дел од реченицата, од Законот за вршење на нотарските работи, со предлог спрема нотарот да биде изречена дисциплинска мерка согласно со закон.

Во текот на постапката, врз основа на наводите во предлогот за поведување на дисциплинска постапка, одбраната на нотарот и од оценка на изведените докази, Дисциплинскиот совет утврди дека: нотарот НН има составен нотарскиот акт ОДУ бр. 350/07 од 4.05.2007 год., за солемнизација на приватна исправа - договор за продажба на недвижен имот. Договорот за продажба е склучен на 27.03.2007 год. и е потпишан за продавачот од страна на Управителот НН, меѓутоа при солемнизацијата за продавачот се јавило друго лице. Од страна на продавачот одлуката за продажба на недвижниот имот е донесена на 28.03.2007 год. и ја потпишеле истите лица. За предметот на продажба - предметниот недвижен имот, според известувањето на ЈП бр.711/06 од 27.04.2007 год., доставено до НКРМ, се води спор пред Основниот суд Скопје 2, по тужба на РМ- Министерството за транспорт и врски, против туженото ДОО од

Штип. Правото на сопственост на недвижен имот на име продавачот е запишано во Имотен лист бр. 46915 од 3.05.2007 год.

При вака утврдената фактичка состојба по предметот, според наоѓањето на Дисциплинскиот совет, нотарот НН постапувал во согласност со ЗВНР. Имено, продавачот располагал со доказ за сопственост на недвижниот имот, предмет на продажбата. Договорот во име на продавачот го склучил Управителот НН, во време кога ја вршел таа функција, односно до 28.03.2007 год. кога на таа функција, според решението на Централниот регистар од истата дата, го заменува друго лице кое поради тоа и се јавува во постапката за солемнизација како Управител на продавачот. Одлуката за продажба на недвижниот имот ја потпишал и Управителот НН. Од тука следува заклучок дека укажувањето во Предлогот за поведување на постапката дека договорот, односно одлуката е склучен, односно донесена од страна на неовластено лице не се потврдува од изведените докази. Ова поради тоа што кај продавачот, во меѓувреме, дошло до промена на лице кое ја врши менаџерската функција. Исто така, според мислењето на Дисциплинскиот совет, водењето на судската постапка во врска со недвижен имот, предмет на продажба, е без влијание врз правото на сопственикот истиот да го стави во правен промет, што би бил случај само тогаш кога во текот на судската постапка би била определена привремена мерка со забрана на отуѓување или оптоварување на истиот, што не е конкретниот случај. И ставањето забелешка во јавните книги за водење на судскиот спор, по барање на заинтересирано лице, согласно член 55 став 3 од Законот за премер, катастар и запишување на правата на недвижност, е без влијание врз правото на

располагање со сопствен недвижен имот, бидејќи запишувањето во имотниот лист, само по себе, не значи и ограничување на правото на сопственикот да располага со недвижноста.

Поради наведеното Дисциплинскиот совет донесе одлука со која нотарот НН е ослободен од одговорноста дека сторил

многу тешка дисциплинска повреда од член 118 став 3 точка в) - првиот дел од реченицата од ЗВНР, согласно член 31 став 1 точка 1 од Правилникот за дисциплинска одговорност и дисциплинска постапка.

(одлука на Дисциплинскиот совет на НКРМ, Бр. 517/08 од 31.05.2008 год.).

